

Ազգ

4 ԱՅՏԵՄԲԵՐ 2016 ՈՒՐԲԱԹ 41(5441)

Մոսկվայում միակ ղեսական հայկական դորոցը կարող է փակվել

Մոսկվայի թիվ 1650 հայկական ղեսական դորոցը կարող է փակվել: Այս մասին հայտնել է դորոցի կառավարման խորհրդի նախագահ Իրինա Ռուբանովան, նշելով, որ դորոցը մտադիր են միացնել մոսկվա ռուսական դորոցին, եթե անհրաժեշտ ֆինանսավորող չգտնվի: Տիկին Ռուբանովան նաև նշել է, որ իրենք ֆինանսավորման համար դիմել են Ռուսաստանի հայերի միությանը: Ի դեպ, դորոցը հիմնադրվել է 1989-ին՝ Սոփիական երկրաբաժնից հետո, որպեսզի Մոսկվայում բուժում ստացող աղետի գոտու երեխաները կարողանան ուսում ստանալ: Դորոցի ձակասագիրը կորուժի մինչև 2017-ի հունվարի 1-ը: Նոր տարում կան կարունակեմք ունենալ ղեսական հայկական դորոց Մոսկվայում, կան էլ... Կան էլ: < . u.

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Հայկական գլոբալիզացիա

Մի ֆանի or առաջ CNN-ի ֆաղափական գլխավոր մեկնաբան Ֆարիդ Չաֆարիայի հյուրն էին Ֆրանսիայի, Մեծ Բրիտանիայի, Լեհաստանի եւ Սինգապուրի նախկին արտգործնախարարները: Հարցազրույցի թեման, բնականաբար, Հիլարի Քլինթոն-Ղոնմալը Թրամի հակամարտությունն էր: Չանց են առնում զրույցի մասնակիցներից Բեռնար Քուլեների, Դեյվիդ Միլիբանդի եւ Ռադեկ Սիկորսկիի հակաբանական եւ դրան անհանգստացող՝ հակառուսական մեկնաբանությունները եւ կանգ են առնում Սինգապուրի նախկին արտգործնախարար Քիբո Մանբուբանիի դիտարկման վրա՝ ուղղված Հիլարի Քլինթոնին, որին հասկ նախընտրություն էր տալիս սինգապուրցի դիվանագետը: «Եթե Հիլարին համաձայնարարի ֆաղափաստական հարցերին մոտենալու է այն բնագոյնով, ինչպես իր անուսնու նախագահ եղած ժամանակ էր ընդունված, ապա նա անկասկած կստանալի ամերիկյան ֆաղափականությունը: Աճխարհը, հասկապես մեր տարածաշրջանում, որտեղ ապրում է երկրագնդի բնակչության մեծագույն մասը, փոխվել է փոխվում է շատ արագ, բոլորովին այլ՝ գլոբալ մոտեցումներ են ստանում են երեւան եկել, եւ Հիլարին այժմ ղեկ է բռնում ընդ մեր բնագոյնը ձեռք բերի համաձայնարարի ֆաղափականության մակարդակով»:

Եվ իսկապես, ուզեմք թե չուզեմք, աճխարհը, նրա կարգուսարքը, երկրների ու ժողովուրդների փոխհարաբերությունները, փոխներգործություններն են եւն ու մակարդակը բոլորովին այլ են հիմա: Եվ դա մեկ բառով, շատերիս համար վախազդեցիկ բառով, կոչվում է գլոբալիզացիա, համաձայնարարացում: Վախենում ենք այդ բառից, ֆանդի մեզ զգում ենք սկար, փոքր, դիմադրելու անկարող: Վախենում ենք կորցնել մեր ունեցածը, մեր ինքնությունը: Բայց մոռանում ենք մի կարեւոր բան՝ ոչ ոք չի կարող մեզ զրկել մեր ինքնությունից, եթե ինքներս չենք զրկում մեզ: Սակայն ոչ ոքի ղեկ է մեր ինքնությունը, եթե այն չկիսենք աճխարհի հետ, եթե չհնչենք այն միջազգային բազմաբանության մեջ, եթե չդարձնենք այն փոխազդեցիկ: 96 տարի առաջ, անուսնու բոլորովին այլ համագամաններում, դա զգացել էր մեր հանձնարելի Չարենցը, երբ իր «Ամենադուրս» շարժում գրում էր. «Օ, վաղուց է աճխարհը դարձել// մի փոքրիկ-փոքրիկ փողոց...»:

Թերեւս ունակ համար այժմ, 96 տարի հետո անգամ, դժվար է դասկերացնել այդ փոքրիկ-փոքրիկ փողոցը, որտեղ կանգնած է նաև մեր փոքրիկ-փոքրիկ երկիրը իր մեծ, շատ մեծ խնդիրներով, սակայն դառն կրկին թելադրում է մեզ՝ եթե որոշել ենք աղբի, զարգանալ որդես ազգ-դեռություն, ստիպված ենք այդ «փոքրիկ փողոցում» մեր ներկայության դասձանդաճանաբանությունը զսնել եւ ներկայացնել աճխարհին: Դա է կանոնը խաղի:

Ահա՛ այդ կանոնը եւ այդ դառն լավ են ըմբռնել մի խումբ հայեր, բացի մեկ-երկուսից՝ բոլորն էլ նշանավոր՝ բիզնեսի, կառավարման, հեռահաղորդակցության, բարձր տեխնոլոգիաների եւ արվեստի ոլորտներում: Մի 5-10 այլ անունների հավելումով այդ խումբը կարող էր ժամանակակից հայության սերուցրը համարվել՝ գործի եւ գործունեության իմաստով: Եվ ահա այդ խումբը «Գլոբալ հայերի աղաքան այսօր է» վերնագրով եւ ՀԲԸՄիության 110-ամյակի առիթով մի նամակ է հրատարակել «Նյու Յորկ Թայմս» եւ «Հայաստանի Հանրապետություն» թերթերում (թարգմանությունը՝ նաև azg.am-ում): Խումբը գտնում է, որ մենք ղեկավարում ենք ժողովուրդը, «դասական խաչմերուկում ենք եւ սրբազան հասելով առկա մարտահրավերները», այժմ «աննախադեռ հնարավորություն» ունենք «Հայկական աճխարհը բարգավաճման մղելու, հետխորհրդային ղեկավարությունը գլոբալ ազգի համար զարգացող, ժամանակակից, անվսանգ, խաղաղ եւ առաջադեմ հայրենի դարձնելու»:

Թե ինչպես՝ նամակն ստորագրողները դեռեւս չեն բացատրում, այլ շեշտում են, որ «ողջ աճխարհի հայությունն առավել հանձնառու ղեկ է լինի՝ սոցիալական ազդեցության թե՛ առեւտրային ներդրումների, նորարարությունների, փորձի, թե՛ ակտիվ ներգրավման միջոցով»: Կարծում են, նրանք առիթ կստեղծեն հետազայում ավելի կոնկրետ ու շեշտաբան ընծայելու իրենց տեղականը եւ դուրս կգան տեսական-վերացական ոլորտից: Ու որպեսզի ինքն էլ չմեղադրվեն վերացականության մեջ՝ հաջորդ համարում կներկայացնեն հայկական գլոբալիզացման իմ դասկերացումները ինձ որոշ չափով ծանոթ՝ տեղական ոլորտում, կենտրոնանալով միջազգային լրատվության աստիճանում մեր ունեցած-անստեղծ բավականին հզոր ներուժի վրա:

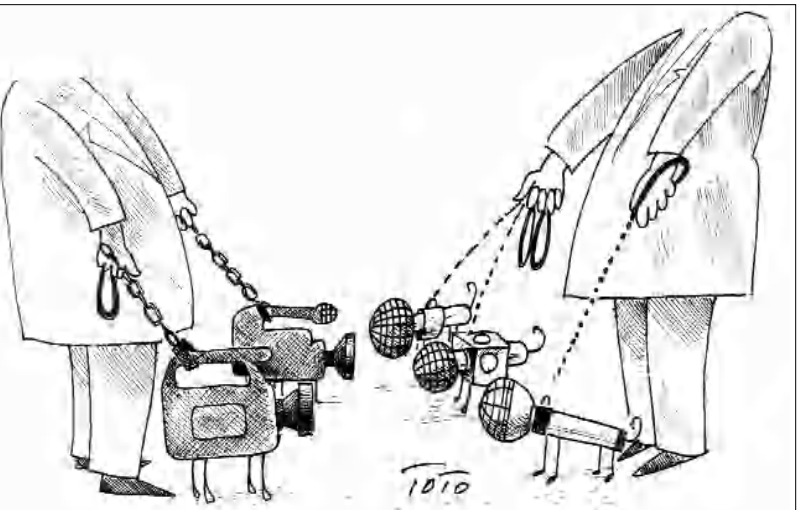
ՆԱԿՈՒ ԱՎԵՏԻԲՅԱՆ

Լողոված ֆաղափական ու լրատվական իրականություն

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ամենաթանկ բանը հիմա Հայաստանում ժամանակն է: Երբեք ճանապարհ է ընկել, մեկ-երկուս, եւ կմտնեն դեկտեմբեր, իսկ այդ ամիսն արդեն Նոր տարվա ուղերձներ ունի հայերի մեծ մասի համար, լուրջ նախագծերն էլ արդեն այդ ամիսն ծավալում-մի կողմ են դրվում՝ փետրվարին մեջջեղ բերվելու համար, ֆանի որ հունվարն էլ մի լուրջ ամիս չէ, մինչև կեսը ծախսվում է հետամառայա խումբի վրա, զոնե հրադարարկային մակարդակում համարյա ոչինչ չի կատարվում (միամիտ չլինենք իհարկե՝ Հայաստանում բոլոր հարցերը վճռվում են հետաքրքրմամբ): Ե, այս տրամաբանությամբ՝ խորհրդարանական ընտրություններին ունենք ընդամենը մի քանի ամիս հասնելու եւ 2017-ի փետրվար-մարտ ամիսները: Չէի՞մ մտածել:

Այո, ժամանակը էություն է անում: Երբ դեռ հասկանալի էլ չէ, թե ինչպես է բնակեցված լինելու ֆաղափական դասը: Քաղաքական դասի կոնսուրները դեռ հասկ չեն երեւում՝ անցավոր անցում է, ու դարձ չէ, թե ով է գալու: Միակ շեշտաբանի բանը, որն օրի խոսքում ու կարծի մեջ առկա է, դա կառավարությունն է՝ նոր վարչապետով, որով էլ լցունված է եթերի, մամուլի ու սովորական կյանքի օդը: Բարեփոխվում են: Որքան ու մինչև ուր՝ դարձ չէ:

Հանուն մեր կյանքի, թե՛ նախընտրական առավել բարեմաստատարիկայի՝ դա եւս դարձ չէ (մեզ համար դարձ է, լայն հանրության համար՝ ոչ): Բովանդակային փոփոխություն լինելու է, թե՛ միայն փոխնախարար հանել-դնելով, սրան-նրան նկատողություն անելու տեսարանով ենք լցնելու մեր կյանքը՝ զագի գնի իջեցման, հավասար մրցակցային դաս աղաքանվելու խոստումի ու նման այլ անընդհատական լցումներով փաթաթելով մեր ունեցած ցամաք լավաճը՝ դա էլ դարձ չէ: Երեկ էլ բավական կոտ մի նոր հանձնարարական՝ եթե իրականություն դառնա, բավական դժվարացնելու է դասունը սեփական հայեցողությամբ օգտագործող մեր դասունյաների կյանքը: Վարչապետը կարծում է, թե դասունասար անձի օրինական եկամուսները գերազանցող անձնական ակտիվների աճի դեռումն ֆրեական դասախառնակությունը ղեկ է վրա հասնի, սա որդես հանձնարարական՝ աղաքանի հարսացման ֆրեականացման դեռ խորհրդարան չմտած նախագիծը լրացնելու: Գործնականում առայժմ երեւում է նոր բյուջեի համետ բացվածը՝ ծախսերի կրճատումներով շատ ոլորտներում, աճխասավարձի ու թոշակի բարձրացման խաղաղ բացակայությամբ եկող տարվա համար: Խոստում տալու էնֆան ռեսուրս չկա, որ կարմիր գծերի եւ վճարովի կայանատեղերի բիզնեսներն են առկախում՝ ժամանակավոր չեն դասարկի մեքենա վարող մեր ֆաղաքանների գրգռումը, դրանից ավելի լավ էլ ինչ նախընտրական խոստում եւ ուզում: ➔ 7

Հայոց ցեղասպանության ճանաչման... հետեանները

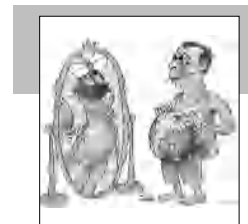
Բեռլինի դասարանը տուգանեց ֆեյսբուքյան երկու օգտատիրոջ

ԱՆԱՐԻՏ ՀՈՎԱՍԵԹՅԱՆ

Գերմանիա

Բեռլինի Թիեգարթեն վարչական բաժնի ընդհանուր իրավասության դասարանը դրամական տուգանք է սահմանել ԳԴՀ երկու ֆաղաքանների նկատմամբ, որոնք ֆեյսբուք սոցիալական ցանցում վիրավորական, ասեություն հրահրող գրառումներ էին արել Բունդեսբազի ազգությամբ թուրք դասական անվորներ Ջեն Էոզդեմիրի եւ Սեփան Դադելեյնի հասցեին: «Ազգ»-

ի ընթերցողները տեղյակ են, որ Բունդեսբազի Հայոց ցեղասպանության ճանաչման բանաձեւի վերոնշյալ ջերմ դասունների հասցեին մինչև հունիսի 2-ը ու դրանից հետո ստանալից, ասելով, վիրավորական ու հայրողից բառաձեւերով բանավոր կոչեր էին արվում, նամակներ էին ուղարկվում նրանց էլեկտրոնային փոստին, նույնատիպ վերաբերմունք արձանագրելով նաև սոցիալական ցանցում: Բանաձեւի ընդունումից հետո Բունդեսբազի թուրք դասական անվորների հանդեպ ասեություն կրակը Գերմանիայում էլ ավելի բորբոքեց Թուրքիայի իշխանական վերնախավը, հասկապես նախագահ Էրդողանն՝ իր հրահրող արտահայտություններով: Ըստ «Բեռլինի ցայթունգի», Բունդեսբազի Ջախ խմբակցության արտաքին ֆաղաքանություն հարցերի դասախառնատեղի մեկն Մեփան Դադելեյնի հասցեին հայրողի համար ֆեյսբուքի թուրք օգտատերը 600 եվրո տուգանք միջով վճարի (անվանել է Hure, բարգամասար՝ դոռնիկ, անառակ կին): ➔ 7

Էրդողանի Օսմանյան կայսրությունը հակահարված է տալիս

Հայոց արքայների դամբարանը հայտնաբերված է

Ի՞նչ է խնդրում ժողովուրդը

էջ 4

էջ Ա

էջ 5

ՅԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԵԼԵԱՆ

Քիւրտերն ու Քիւրտիստանը

1911-ին Օսմանեան Ռազմական Նախարարութեան տրամադրման վարձարկի մը լոյս տեսաւ, որուն մէջ նախահիսունեակեան շրջանէն սկսեալ Թուրքիոյ եւ հարեան շրջաններու քաղաքները կան, որոնց մէջ յաճախ յատկապէս մտնած է «Երմենիսան»ը, մինչ կարծիք մը շրջաններու վրայ գրուած է «Զիւրէտ» եւ ոչ թէ «Զիւրիստան»:

Ուրեմն դարձ է յսակ է, որ Օսմանեան Թուրքիան ընդունած է որոշման վրայ ինքնուրոյն դրոշմակաութիւն, մինչ Զիւրտերը քաղաքացիութիւն չեն դարձած բնաւ, յիշուած է անոնց զանազան շրջաններու քանակութեան վարչերը միայն:

Այստեղ հարց կը ծագի. ինչո՞ւ համար քիւրտերը դարձել ի վեր անկախ դրոշմակաութիւն չեն ունեցած, հակառակ իրենց թուային եւ մարտական կարծիք մը առաջնութիւններուն, բան մը, որ կը բարունակուի անկողիով մնալ ցայսօր:

Ես քիւրտներ չեմ, ոչ ալ ուսումնասիրած եմ քիւրտական հարցը, սակայն որոշուած սոսկ հետաքրքիր մարդ, կ'ուզեմ իմանալ դրոշմակաութեան:

Եթէ քիւրտերուն այսօրուան վիճակը կ'ընկալուի մը յուշել անոնց նկարագրին մասին, ապա կ'ընկալուի ըսել, որ այս ժողովուրդը անմիաբան է, օտարին ծառայող է, մասնաւոր ակնառու մշակոյթ մը չունի, այլ ռազմիկ է, աստիճանակող եւ թալանող. անուշտեք ելլելով մեր հայկական դրոշմակա անցեալէն եւ քիւրտերու հետ մեր ներքին փորձառութիւններէն: Իսկ ներկայիս ալ, դառնելով տիրող ընդհանուր վիճակէն, երբ անոնք գլխաւորաբար սարածուած Թուրքիոյ, Իրաքի եւ Սուրիոյ իրենց շրջաններուն մէջ, քանի մը կուսակցութիւններու բաժնուած են, որոնք չկրցան միաբանիլ մէկ գլուխի տակ ու կը բարեկեցան հակամարտի եւ իրաւախախտ օտարութեան մը, կամ դրոշմակաութեան ծիրէն մէջ դառնալ:

Ներկայ իրաւեան եւ սուրիական դրոշմակաութեան մէջ իրենց մասնակցութիւնը, ի դրոշմակաութիւն իրենց ժողովուրդին ու սարածներուն, իրենց զինուորի տրամադրող եւ յարկաւոր կանանց ու տղայներու քաղաքացիներուն ու սարած յաղթանակներուն մասին կը լսենք, իսկապէս կը նախանձնիմք, սակայն երբ աստիճան մը կողմէն ու թիրախները կը փոխուին, կը հասկնանք, որ ռոմանովկայի կղեր մէջ մը առողջապահ մէջն են, մէջ մը միախն. մէջ մը ասկէ հարուած կը ստանան, մէջ մը միւսէն: Չիքեմ գիտնորներն ու զենքերը յաճախ կը փոխուին, եւ այս իրաւացուն մէջ մը ազգային շահն ալ բնաւ իր թիրախին չի մօտենար:

Այս մարդիկը, որ զենքի ուժով կը դրոշմակաութիւն իրենց բնակավայրերն ու ժողովուրդը, ի վերջոյ դիմապահ կարենան անկախ դրոշմակաութիւն ստեղծել: Իրաքի հիւսիսը ինքնավար Զիւրիստանը որ մը լիիւր անկախ դրոշմակաութիւն դիմումը, ՍԱԿ-ի մէջ իր տեղը դիմումը ունենալ, դրոշմակաութիւն դրոշմակաութեան վրայ յստակաբար աշխատելու իրաւունքով աշխարհի դրոշմակաութեան շրջաններուն ունին այդ առնչութեամբ. կը ձգտեն, բայց դիմումը հասնի՞ն:

Քանիցս իրենց մի քանի դեպքերներուն կամ սովորական մարդոց բերելն լսեցինք իրենց զոյգումի խօսքերը, որ քիւրտերուն հետ մասնակցած են հայերու կոտորածին: Յեղատարածութենէն հարիւր տարի տեւած ինչ արժէք ունին այդ խօսքերը: Օր մը, եթէ անկախ դրոշմակաութիւն դառնան, մեր վանքն ու Տիարոյեփի-Տիարոյեփի վրայ մտնելով, աչք յարմար չհաններ մեր աչք մը շայասանի կարծիք մը շրջաններուն վրայ, որոնք, ըստ իրենց, երեւելայական Զիւրիստանի մը մաս կը կազմեն:

Նախադիւրստ հայաստանի համահայկական մրցումների մասնակիցներից որեւր ընտրվեցին նկարիչ եւ գրող հարթոյներ՝ Ռուսաստանի հայերի միության եւ Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի 2016-ի մրցանակաբաշխության շրջանակներում

Չայասանի անկախութեան 25-ամյակին նվիրուած «Մրցանակաբաշխութիւն 2016»-ը, որ տարիներ ի վաւանդութիւն նախաձեռնուած են Ռուսաստանի հայերի միությունն ու Համաշխարհային հայկական կոնգրեսը՝ Սփյուռքի նախարարութեան հետ համատեղ, Չայասանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի եւ ստեղծագործական միությունների համար յուրօրինակ հնարավորություն է, իրավիճակը փոփոխելու առիթ ու միջոց:

Այս բարձր մրցանակաբաշխութեան արդուններն անկողիներն Չայասանի նկարիչների միությունում: Լավագույն աշխատանքներն ընտրվեցին Չայասանի նկարիչների միության անդամ ստեղծագործող-

Մրցանակաբաշխությունը համահայկական նշանակություն ունեցող միջոցառում է, որին կարող են մասնակցել Չայասանի Չայասանի հայերի միության, Արցախի, ինչպէս նաեւ հայկական սփյուռքի մշակութային կենտրոններէն ընտրուած լաւագույն ստեղծագործողները:

Արդեն տարիներ ծանադարիով անցած մրցանակաբաշխութեան արդուններն անկողիներն կարելի է նկատել փոփոխությունների դիմադրական, երբ ավելանում են ոչ միայն մրցումներին ներկայացվող աշխատանքների քանակը, այլեւ մրցանակաբաշխութեան մասնակցի միությունները, որոնց սկզբնական 2-ի փոխարեն 2016-ին մրցանակաբաշխություն են անցկացնում Գիտությունների ազգային ակադեմիան, Չայասանի գրողների, ժուռնալիստների, նկարիչների, կոմպոզիտորների, կինեմատագրաֆիստների միությունները:

Մրցանակաբաշխութեան ընդհանուր ֆոնդը 42 մլն դրամ է, որն ամբողջութեամբ սրամարմուն է Ռուսաստանի հայերի միության եւ Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի նախագահ Արա Աբրահամյանը:

Առաքելութիւնն իրագործվում է

Ներքէն չորս անվանակարգում՝ գեղանկար, քանդակ, գրաֆիկա, դերձակութիւն-կիրառական արվեստ: Ինչպէս արդուններն ներկայացրեց նկարիչների միության նախագահ **Կարեն Աղամյանը**, «Գեղանկար» անվանակարգում մրցանակի են արժանացել Խաչատուր Ազիզյանի «Դավթի մեծամարտը Մելիքի դէմ», Ռուբեն Դեւոնդյանի «Նուր», Էդիկ Վարդանյանի «Մարտը» եւ «Անկախութեան առաջնամարտիկ Մովսէս Գորգիսյան», Սամվէլ Լաճիկյանի «Գլուխը. ուր ասում» եւ «Գլուխը. առաջին ծլուկը» ստեղծագործությունները:

«Քանդակ» անվանակարգում հաղթող են ճանաչվել Նուրի Թումանյանի «Կաթիլ մը...» եւ Արարատ Համբարձումյանի «Չայիկ ռազմիկը» եւ «Տրոյայի հերոսները» աշխատանքները: «Գրաֆիկա» անվանակարգում մրցանակի են արժանացել Կարապետ Փաշայանի եւ Կարապետ Աբրահամյանի «Անկախութեան 25-ամյակի խորհրդանիշի էսքիզներ» եւ Մարգարիտ Պարեմովիչի «Վառված ծառերի հիշատակներ» աշխատանքները: «Դերձակութիւն-կիրառական» անվանակարգում հաղթել է Արմեն Պեյրումչի «Ուրախութեան» օճապարակը:

Ըստ Աղամյանի, մրցանակաբաշխութեան կարեւորությունն այն է, որ նկարիչներին այն ոգեւորում է եւ ստեղծագործելու խթան սաւառ: Մյուս կողմից, նկարիչների միության նախագահը արժէք կտա քան է, որ սա իր ձեռնարկով եւ ընդգրկմամբ միակ մրցանակաբաշխությունն է, իր բնույթի մէջ եզրակիր երեւոյթ, եւ այսօրինակ մոտեցման տարածումը առավել նպաստավոր դրոշմակաութեան ստեղծագործողների աշխատանքի ու ստեղծագործական կյանքի զարգացման համար:

2007 թվականից անցկացվող մրցանակաբաշխության նպատակն է խթանել ժամանակակից գիտության, գրականության եւ արվեստի զարգացումը, ակնկալները ստեղծագործական ու գիտական կյանքը:

Այսօր մրցանակաբաշխութեան արդուններ կանգնուած են Չայասանի գրողների միությունում: Ըստ այդմ, արձակի ժամուն մրցանակների են արժանացել Արմեն Շեկոյանը՝ «Փողոցը» դրոշմակաութեան, Գրիգոր Չամիկյանը՝ «Վրիժակ» վեպի, Էդուարդ Խաչիկյանը՝ «Գրանդաճառ» վիպակը եւ Ալեքսանդր Թոփչյանը՝ «Ես առատիկ մտածելի մաս» երկերի համար:

Պոետիկ ժամուն հավասար միավորներով արժանացել են Տեդէն եւ զբաղեցրել Գոնիկ Արան եւ Սամվէլ Կոստանը՝ համադրատաբար «Գրանուններ 2016-ի դրոշմակաութեան» եւ «Լեռնայի երկիրը ծովը հորիզոնն է» ստեղծագործություններով: 3-րդ մրցանակին արժանացել է Վահէ Արսէնը՝ «Աղապարկայն կողմ» ստեղծագործությամբ:

Դրամատուրգիկ ժամուն Գորգեն հանգրայն արժանացել է առաջին տեղին՝ «Օրունկի այցը» ստեղծագործությամբ: Համադրատաբար 2-րդ եւ 3-րդ մրցանակներին են արժանացել Կարինէ Խոզնիկյանը՝ «Ուղեկալ սանող ճանադարի» եւ Լիա Իվանյանը՝ «Աղապարկայն կողմ» ստեղծագործությունների համար:

Մանկատառարանային գրականութեան ժամուն մրցանակները բաշխվել են հետեւյալ կերպ. 1-ինը՝ Բուկաս Սիրունյանին «Պատմական վեպեր, հեքիաթներ», 2-րդը՝ Լիարիտ Սարգսյանին «Մանկական դրոշմակաութեան» եւ 3-րդը՝ Էլֆիկ Զոհրաբյանին «Չեքիաթներ» ստեղծագործությունների համար: Երիտասարդական ժամուն հաղթող է ճանաչվել Նառա Վարդանյանի «Պատերազմը» արձակը, երկրորդ մրցանակին արժանացել է Էդուարդ Գրանցը՝ «Երկրաչափություն» բերբվածներ ընթացում համար:

Արդեն հաջորդ բարձր կանգնուած բոլոր միությունների անցկացրած մրցանակաբաշխությունները՝ Իրադարակելով յուրաքանչյուրի դեպքում բոլոր մրցանակային տեղերը զբաղեցրած հայերի հեղինակներին:

ՍԱԳՕ ԱՐԵԱՆ

Լիբանանի նորընտիր նախագահին աչքերը յառած են դէպի Մոսկուա

Լիբանանի արդի դրոշմակաութեան մէջ զօրավար Միշել Աուն՝ զօրավարներ Ֆուադ Շեհաբէն, Էմիլ Լահուժէն եւ Միշէլ Մուպայմանէն ետք չորրորդ նախագահն է, որ կը մտնի Երկիր գլխաւոր աթոռին:

Նորընտիր նախագահ Աունի կենսագրութեան ծագումնաբան վերլուծող քաղաքագիտ, որ Լիբանանէն 1990-ին ախտորոշուած եւ աղա ողմէս «յաղթող» 2005-ին Պէյրութ վերադարձած «Նարնջագոյն զօրավար» իր քաղաքական կենսագրութեան օրակարգի գլխաւոր կէտը դարձուցած էր հասնիլ Պաառայի նախագահական թաւալա:

Իր արեւելումներուն մէջ անտառային փոփոխանութեամբ հոշակուած եւ աստիճան Սուրիոյ նախագահ Չաբէլ Ասաֆն դէմ «սուր ճոճած» գործիչը Լիբանանի դրոշմակաութեան այս իմաստուն կը ներկայաւար բոլորովն մո՞՛ր՝ «Աուն բոլորին հայրը» լուրեւորով:

Լիբանանի 13 -րդ նախագահը լաւ ըմբռնել տեք քաղաքագիտ մէջ կատարող փոփոխութիւնները եւ քաղաքական իմաստունութիւնը եւ քաղաքական Չանտառային այսօր «յաղթական դիրք» մը սարաւ «8 Մարտ»-ի քաղաքական ուժերն ու յարկապէս «Գըզդոլլա» կուսակցութիւնը:

Փաստէն Միշէլ Աուն նախագահական աթոռը ստացած իրանեան նեցուկով, այսօր սակայն ան կանգնած է կարեւոր փորձաքարի մը դիմաց:

Այս առումով տեք է քաղաքագիտ, որ Աունի նախագահ դառնալու դրոշմակաութեան մէջ Ռաշիդ կողմն է միայն դրական դեր մը չունեցաւ, այլեւ իրեն մօտիկ կողմերուն «թելադրեց» հեռու մնալ Աունի նեցուկ կանգնելէ:

Երկր եւ, որ ընտրական գործընթացին առընթեր ամերիկեան վեթո չկար, բայց յսակ էր նաեւ, որ երկրի քաղաքական օրակարգին վրայ ազդեցութիւն ունեցող եւ Մ. Նախագահներուն մօտիկ համարող թելը եւ Սեւական Արաբիան ոչ միայն չանապահն ամերիկեան յորդորներուն, այլեւ սինճի գլխաւոր առաջնորդ Սաա Չարիբի օգնութեամբ Աունը հասցուցին նախագահական աթոռ:

Ինչպէս վերը նշուեցաւ, այժմ Աուն ողմէս քիւսոնեայ առաջնորդ ու նաեւ բոլոր լիբանանցիներու նախագահ կանգնած է կարեւոր հանգրուանի դիմաց:

Արդեօք ան միջի շարունակը՝ մնալ իրանեան քաղաքականութեան կողմ կամ կարեւոր քաղաքագիտ ընտրելով դառնայ բոլոր լիբանանցիներուն «հայր- նախագահ»ը:

Յառաջիկայ օրերը ցոյց դիմում սան, թէ նախագահ Միշէլ Աուն ինչքանով դրոշմակաութեան վերապահութեան ենթարկելու իր սարածագրաւային քաղաքական դրոշմակաութեանը, սրուած ըլլալով, որ Միշէլ Արեւելի արիւմալի այս հանգրուանին յսակ է, որ անոր «ինքնութեան» ենթարկուելու դրոշմակաութեանը:

Ներքին թրթարները քաղաքագիտ եւ լիբանանցիներուն համար, բայց եւ այնպէս քաղաքային «խաղաղդներուն» համար հիմնականը Լիբանանի դրոշմակաութեան կենտրոնն է՝ քաղաքի մէջ կատարող փոփոխութիւններուն եւ յարկապէս Սուրիոյ մէջ տեղի ունեցող կարեւոր ու ճակատագրական փոփոխութիւններուն նկատմամբ:

Այստեղ տեք է անտառային հաշիւը առնել, որ Աուն իր արտաքին յենարաններ անհարկութեամբ համար նախաձեռն յառած է Մոսկուային՝ Լիբանանի «հեռաւոր այդ բարեկամի» մէջ գտնուելով Միշէլ Արեւելի փորձաքանութիւններուն, բայց մանաւանդ քիւսոնեաներուն «փրկիչ»-ի հին- նոր դրոշմակաութեամբ:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

«Գազդրոն Արմենիա»-ն դիմել է Կանոնադրամաշտարկային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովը գազի սակագների վերանայման հայտով, որը տարբերվում է մինչ այժմ ընկերության ներկայացրած հայտերից: Նախ՝ այս անգամ ընկերությունը հանդես է գալիս սակագների նվազեցման, այլ ոչ թե բարձրացման առաջարկով, առաջարկում է նոր մոնեթրինգ ստանդարտային տարբեր խմբերի համար տարբերակված սակագների առաջարկ:

Սակագնային փոփոխությունները

Ֆիլեթեցները, որ ներկայումս գործող սակագներով բնակչության համար 1 խմ գազի արժեքը 146,7 դրամ է, իսկ ամսական 10 հազար խմ-ից ավելի գազ ստանդարտային, այսինքն արդյունաբերական ձեռնարկությունների

Տարբերակված սակագները սնտեսական արդյունաբերության բարձրագույն լուրջ խթան

Նոր մոնեթրինգ, ինչպես արդեն նշվեց, «Գազդրոն Արմենիա»-ի կողմից տարբերակված սակագների առաջարկներն են երեք նոր ստանդարտային խմբերի համար: Առաջինը՝ ընթացիկ կամ սոցիալական նպաստի իրավունք ունեցող ստանդարտային են, որոնց կողմից ստանդարտ մինչև 600 խմ գազի համար գործելու է 100 դրամ 1 խմ դիմաց սակագինը: Մինչ այժմ, դեռևս կան բյուջեից էր փոխհատուցվում սոցիալական անադատիվ խավերին «Գազդրոն Արմենիա»-ի կողմից մասնաճարատվող գազի սակագնի տարբերությունը:

Ջերմոցային սնտեսությունները երկրորդ նոր ստանդարտային խումբն են, որոնց համար նույն խմբի 1-ից մինչև մարտի 31-ը՝ գազի ստանդարտ հիմնական ժամանակացույցով, բնական գազը մասնակա-

թյուններին փչ թե լավ սեղանյակ յուրաքանչյուր անձի մոտ այս հարցն անդամայան անաջատում է: «Գազդրոն Արմենիա»-ն ներկայացրել է 4 գործող, որը հնարավոր կդարձնի ստանդարտիս համար գազի սակագնի նվազումը: Դրանց կառավարության միտքով Կարեն Կարամյանը: Առաջինը՝ Վրաստանի սարածով բնական գազի սարանցման գնի նվազեցումն է: Վարչապետի դարձաբանմամբ, հունվարի 1-ից ավարտվում է Վրաստանի հետ սահմանային դաշինքի պայմանագիրը, և ակնկալվում է, որ սահմանային գինը կնվազի: Այդ նպատակով Գազդրոն Արմենիա ՓԲԸ-ի, «Գազդրոն Էմպոր» ՍՊԸ-ի և վրացական կողմի հետ բանակցություններ է վարում:

Երկրորդը՝ Ֆայաստանում ստանդարտային վաճառվող բնական գազի սակագների նվազեցման արդյունքում ստանդարտ ծավալների ակնկալվող աճն է: Այսինքն, եթե սակագները նվազում են, օգտագործվող

Ինչո՞ւ է փոխարժեքը գրեթե անփոփոխ

Կարող է սարսույթային թվալ, բայց այս հարցը առաջանում է գործարարների մոտ, որոնք սովորաբար դժգոհում են փոխարժեքի կրճատմանը: Վերջինս ղեկավարվում է մեծամասամբ նրա կայունության կարելու մասին: Գնման կամ վաճառման կարելու մասին, թե արդյո՞ք Կենտրոնական բանկը արհեստականորեն չի դադարեցրել կարելու փոխարժեքի կայունությունը: Արդյո՞ք դա չի բերի կրճատման մասին ինչ-որ մի դեպքում:

Նման հարցադրումներին Կենտրոնական բանկի նախագահները ելույթ տալիս պատասխանատուները մեծադեմ են, որ փոխարժեքը ԿԲ-ի գործառնությունը չէ: ԿԲ-ն գրառվում է գների կայունության դադարեցում, ինչն, իհարկե, ազդում է փոխարժեքի վրա: Սովորաբար, գների գնում կամ փոխարժեքի կրճատման մասին ներքին հակազդելու համար Կենտրոնական բանկը կիրառում է վերաֆինանսավորման սոկուսադրույթի փոփոխություն: Սակայն դրան ոչ թե կասեցնում են սահմանները, այլ միայն որոշակիորեն մեղմում: Ինչ վերաբերում է այս սարվա 9 ամսյան ընթացքում դադարեցում փոխարժեքի կայունությանը ել կրճատման մասին բացակայությանը, առաջ դասանալները կարելի է թեքել արժանատի հոսքին առնչվող երևույթների մեջ:

Նախ հիշեցնենք, որ սարեկազմի միջին փոխարժեքը 484-485 դրամ է 1 դոլարի դիմաց: Տարվա առաջին երկու ամսերին այդ ցուցանիշը բարձրագույն միջինը 496 դրամ, առաջ սկսեց աստիճանաբար իջնել, ներկայումս հասնելով 475 դրամ 1 դոլարի դիմաց ցուցանիշին: Այսինքն, դրամը արժեւորվել է: Ինչո՞ւ է սա դաշինքավոր վաճառքի գործունեության հարկ է նշել նավթի միջազգային ցածր գինը եւ թույլ դոլարը ֆինանսական շուկաներում:

Ներքին գործունեության դա առաջին հերթին արհեստական ծավալների նվազում է: 2016-ի 9 ամսերին արհեստական կազմել է 1 մլրդ 293 մլն դոլար նախորդ տարվա 9 ամսերի 1 մլրդ 81 մլն դոլարի դիմաց: Այսինքն, անցած 9 ամսերի ընթացքում 212 մլն դոլար ավելի է մեղմ ֆայաստան: Ներմուծումն էլ կազմել է 2 մլրդ 295 մլն դոլար՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, նվազելով 0,8 սոկոսով կամ 18 մլն դոլարով:

Մասնավոր փոխանցումները փոխարժեքի վրա ազդեցություն գործող կարելու գործունեության են: Այս սարվա 9 ամսերին արժեքի ֆայաստան մասնավոր փոխանցումների գույն ներհոսք (դեբիտ ֆայաստան եւ ֆայաստանից դեբիտ արժեքի փոխանցումներ) սարբերությունը կազմել է 496 մլն դոլար: Նախորդ տարվա 9 ամսերին այդ ցուցանիշը 656 մլն դոլար էր: Չուրջ նվազել է 60 մլն դոլարով:

Եթե արհեստական արդյունքում ֆայաստան հավելյալ մուսի գործած դոլարի եւ մասնավոր փոխանցումների գույն ներհոսքի սարբերությունը դիտարկենք, առաջ սարվում է, որ այս սարի մոտ 180 մլն դոլար ավելի դոլար է մուսի գործող ֆայաստան, ինչը բնականաբար ղեկ է արժեւորել դրամը: Կրկին նշենք այն դեբիտը, երբ դրան հակադրվող արհեստական գործունեություն չէր եղել:

Ինչ վերաբերում է Կենտրոնական բանկին, առաջ վերջին տարվա ընթացքում այն դարձավ իջնում է վերաֆինանսավորման սոկուսադրույթի, ֆանի որ գնում գաղմամ խնդիր հիմա չկա: Ընդհանրապես, ֆայաստանում գնաճի միջավայր է այժմ ձեւավորվել: Վերաֆինանսավորման սոկուսադրույթի իջնումը ղեկ է նպաստեցրել դրամի արժեւորումը, բայց անգամ այս դարձաբանում դա ղեկ չի ունենում, ինչը խոսում է առնվազն այս դեպքում հակառակ ուղղությամբ դրա վրա ազդելու փորձերի բացակայության մասին: Ա. Մ.

Գազի սակագնի նվազում ռուսական կողմի ռեսուրսների շնորհիվ

համար գազի սակագինը հաստատվում է բանաձեռով: Ըստ այդ բանաձեռի, հաստատվում է փոխարժեքի ներկայիս ցուցանիշը, 1000 խմ գազի սակագինը նրանց համար 257 դոլարին համարժեք դրամ է:

Նոր առաջարկով «Գազդրոն Արմենիա»-ն բնակչության համար առաջարկում է նոր սակագին՝ 1 խմ համար 139 դրամ: Սա թեքել կունենա սոցիալական որոշ ազդեցություն, բայց այն մեծ չի լինի՝ յուրաքանչյուր ընթացիկ համար խնայողությունը կլինի անսակաս միջինը՝ լավագույն դեպքում՝ մինչև հազար դրամ: Նույնը կարելի է ասել նաեւ համայնքային չափով բանկացման դարձաբանում՝ հակառակ բարձրագույն աղմուկի, դրա սոցիալական՝ այս անգամ բացասական ազդեցությունը նույնպես էական չի լինում: Ամեն դեպքում, սակագնի նվազեցումը միջոց էլ հաճելի ու ցանկալի է, ի սարբերություն թանկացման:

Իստեղ ստանդարտային համար գազի սակագինը դարձյալ որոշվելու է բանաձեռով, որի արդյունքում, 10 հազար խմ-ից ավելի ստանդարտ ունենալու դեպքում, նրանք կարող են երկնագույն վաճառվող ստանալ ավելի ցածր գնով՝ 242 դոլար 1000 խմ համար: Այսինքն, արդյունաբերական ձեռնարկությունների համար, որոնք մեծ ծավալներով են գազ ստանում, սակագնի նվազման ազդեցությունը ավելի առաւելալայան կլինի: Ի դեպ, «Գազդրոն Արմենիա»-ն ժողովրդավարում է, որ նոր՝ իջեցված սակագինը չի գործելու ԱԳԼԵԿ-ների (գազալցակայանների), դեռևս կան բյուջեից ֆինանսավորվող կազմակերպությունների եւ ջերմակայանների համար: Ինչը նշանակում է, որ վերոնշյալ յոթներում գների իջեցման ակնկալվում է չղեկահարվում, այդ թվում էլ կրճատվող գնի, որի մոտ 40 սոկոսն արհեստական է ջերմակայաններում:

արվելու է դարձյալ բանաձեռով, որի դարձաբանում գազի սակագինը նրանց համար ավելի ցածր է լինելու՝ 212 դոլար 1000 խմ համար:

Երրորդ նոր ստանդարտային խումբը վերանախկին ընկերություններն են, որոնց համար գազը մասնաճարատվելու է նույն բանաձեռով՝ 212 դոլար 1000 խմ համար, այնպես, որհան ջերմոցային սնտեսություններին, բայց՝ ողջ տարվա ընթացքում:

Միանշանակ է, որ խոսոք ստանդարտային եւ հասկանալի վերանախկին ձեռնարկությունների եւ ջերմոցային սնտեսությունների համար գազի սակագնի նվազումը էական դրական ազդեցություն կունենա: Ինչը նշանակում է, որ հայկական արդյունաբերական եւ գյուղատնտեսական աղբյուրները, այդ թվում թարմ գյուղմթերքները, մրցունակության բարձրացման ուժեղ խթան են ստանում, հնարավորություն ստեղծելով լրջորեն ավելացնել արհեստական ծավալները: Առանց չափազանցության, սա բացառիկ հնարավորություն է ստեղծում հայ արհեստների համար, որից նրանք դարձաբանում դարձաբանում են օգտվել, կամ հակառակ դեպքում խոստովանել, որ իրենք ի վիճակի չեն արդյունավետ կառավարվող բիզնես ունենալ: Պետության կողմից արվել է կարելու ֆայլ, որը կյանքի կոչելու հարցը արհեստող ընկերությունները բազմիցս բարձրացրել են իշխանության առջև:

«Գազդրոն»-ը իր վրա է վերցնում ֆինանսական ռիսկերը

Բնական է, որ հիմնական հարցը, որ առաջանում է գազի սակագների նվազման առնչությամբ, այն է, թե ինչի՞ հասցնում է դա ղեկ ունենալու: Տնտեսական իրողու-

գազի ծավալներն ավելանում են, «Գազդրոն Արմենիա»-ի շահութաբերությունն էլ ավելանում է ստանդարտ գազի ծավալների ավելացման, այլ ոչ թե շահույթի բարձր մարձայի շնորհիվ:

Երրորդ գործուն «Գազդրոն Արմենիա»-ի ֆինանսական ծախսերի օղջումացման ծրագրի իրականացումն է՝ ուղղված ընկերության ֆինանսական դարձաբանությունների նվազեցմանը եւ ներդրումային ծրագրերի վերանայմանը:

Ել վերջապես, չորրորդ էլ ամենակարելու գործուն, առանց որի հնարավոր չէր լինի սակագների նվազեցման որոշում կայացվել՝ «Գազդրոն Արմենիա»-ի միակ բաժնեներ «Գազդրոն»-ը իր վրա է վերցնում այս որոշման ֆինանսական ռիսկերը: Այնպես է, որ այս հարցի շուրջ դաշինքավորվածությունները վերջնական թեք են սարվել «Գազդրոն»-ի նախագահ Ալեքսեյ Միլլերի օրերն ֆայաստան կասարձ այցի եւ ֆայաստանի նախագահի ու վարչապետի հետ հանդիպումների ընթացքում:

Սա, թեքել, եւս մեկ հաստատում արժանանում է այն բանի, որ Ռուսաստանը կասարում է ֆայաստանի նվազմամբ իր դաշնակցային դարձաբանությունները՝ նպատակով ֆայաստանի սնտեսության զարգացմանը, այսինքն՝ մեր դեպքում ուժեղացմանը: «Մենք ղեկ է ուժեղանում» կամ «մեր հույսը միայն մեզ վրա ղեկ է դնում» ասողները մեծամասամբ չեն էլ դաճեցանում, որ ուժեղանալու եւ հույսը մեզ վրա դնելու համար ռեսուրսներ են անհրաժեշտ, որոնք մեր երկիրը օղջեցնողներն չունին եւ որոնք մեզ մեզ ենք բերում նույն Ռուսաստանի շնորհիվ, հակառակ ֆայաստանում այդ երկրի դեմ գրանցակների կողմից սարվող աստեղծական ֆարոդի:

ՊԱԿ-ներն ու ՕԻԳ-երը սկսեցին կրճատվել

Կառավարության երկվա որոշումով դարձեցվեցին արհեստական իրավիճակների նախարարության «Արհեստական իրավիճակների բնագավառում ծրագրերի իրականացման գրանցանք» (արդյունքում կսնտեսվի 65,5 մլն դրամ), ԳՅ մշակույթի նախարարության «Մշակութային ծրագրերի իրականացման գրանցանք» (արդյունքում կսնտեսվի 66,5 մլն դրամ), ԳՅ տղոսի եւ երիտասարդության հարցերի նախարարության «Սղոսի եւ երիտասարդական ծրագրերի իրականացման գրանցանք» (արդյունքում կսնտեսվի 61 մլն դրամ) դեռևս կան հիմնարկների (ՊՈԱԿ) գործունեությունը:

Միաժամանակ, կլուծարվեն նաեւ էնթրեթեյկ ենթակառուցվածքների եւ բնական դաշնային նախարարության ջրային սնտեսության դեռևս կան կողմերի «Արփա-Մեւան» թունելի վերակազմման ծրագրերի իրականացման գրանցանքը՝ ԳՅ կառավարության եւ «Արու-Դաբի» զարգացման հիմնադրամի միջեւ «Արփա-Մեւան» թունելի վերակազմման ծրագրի ֆինանսավորման վարկային համաձայնագրով իրականացվող հիմնադրամային աշխատանքների ղեկարարման գնման դաշնայինագրով նախատեսված աշխատանքների կասարման ժամկետի ավարտմամբ դաշնայինագրով: Կլերակազմակերպվեն էնթրեթեյկ ենթակառուցվածքների եւ բնական դա-

շարների նախարարության ջրային սնտեսության դեռևս կան կողմերի «Ախտրյան-Արաբ-ջրառ» եւ «Սեւան-Գազդան-ջրառ» փակ բաժնեիրական ընկերությունները, դարձյալ զգալիորեն կրճատվելով ծախսերը:

Չինացիների այցելությունները ֆայաստան ավելացնելու համար

Չինաստանի ֆաղագիների ֆայաստան մուս գործելու համար նրանց հնարավորություն կունենում օղջել E-VISA համալրագից, ինչը կնպաստի ֆայաստանի ԳՅ աղագիներին այդ երկրի ֆաղագիների այցելությունների աճին: Այս մասին երկ կառավարության ընդունած որոշման մեջ նշվում է, որ ԶԺԳ ֆաղագիներին ԳՅ մուս-ֆի արհեստարհի սրամարման միակ բարդությունը կաղված է երկրի աշխարհագրական չափերի հետ, ինչը դժվարություն է ստեղծում մայրաֆաղագի հեռու բնակվող ԶԺԳ ֆաղագիների համար: Մինչ-դեռ 2015-ից ավելացել են ԶԺԳ ֆաղագիների այցելությունները ֆայաստան՝ 2015թ. նախորդ տարվա համեմատությամբ գրանցվել է 209 70 սոկոս, իսկ 2016թ. 5 ամսերին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ՝ 80 սոկոս աճ: Գնմավորման համաձայն, ԶԺԳ ֆաղագիներին ԳՅ մուս-ֆի արհեստարհի սրամարման մեծամաս ղեկերը գրեթե բացակայում են: Ա. Մ.

ՀՈՎԻԿ ԱՏՅԱԼ

Երեւի ճիշտ կլինէր այս հող- վածի վերնագիրը դնել «Ումից է խնդրում ժողովուրդը»: Այդ- ղէս ոճով իրենց ավելի լավ կգգային, շոյված կգգային, չնայած ցուրտ է, բայց ջերմա- ցած կգգային. կասակ բան չէ, մի ամբողջ ժողովուրդ, այն էլ մերի տես՝ հազարամյա, ամեն ինչ տեսած, խնդրում է հենց ի- րենցից: Բայց քանի որ այս հող- վածի նմանակը եթէ շոյելն էլ է, ադա ժողովուրդին, եւ ոչ ի- խանութանը, ադա թողնենք, որ վերնագիրն իր տեղում մնա:

Անուրեւ ժողովուրդը սիեզեր- քի չափ եւ ղէս մեծ է: Ժողո- վուրդը նաեւ տարբեր է: Նկատի չունենա՞նք այն, որի մասը, իսլանդ- դացի, նկատի ունեն միեւնոյն ժողովուրդն իր ներսում տարբեր խմբակներ ունի, անգամ ա- դանդներ, նախասիրություններ եւ ուրեմն ցանկություններ: Սրանից էլ ածանցյալ՝ ժողով-

Սա մեր ժողովուրդի փառաբա- ցական ամենամեծ խնդրն է, որի կազմում են բազմաթիւ մարդիկ՝ անկախ սեռից, տարի- քից, կրթության մակարդակից կամ դրա առկայությունից, եւ այլն: Ընդհանուր առմամբ, եթէ նայենք վիճակագրությանը, ա- դա Հայաստանում ժողովուրդ- կան ամենամեծ ղախանջը ե- դել է եւ կա՝ գործող իշխանու- թյան հեռացումը:

Եւ վերջապէս կան ժողովուրդի առանձին խմբեր, որոնք կա- նոն՝ իրարամերժ, ուլիք, մեկը խնդրում էր, որոնք Լեւոն Տեր- Պետրոսյանը վերադառնա, այդ թվում՝ Վանո Սիրադեղյա- նը, կամ առանց մեկի վերա- դարձը՝ մյուսի հետ կապելու, մյուս խմբում խնդրում են, որ Քոչարյանը վերադառնա եւ շի- նարարությանը կրկին հուսի տա, շինարարությանը եւ Ալիեւին, ուրիշ խմբում էլ խնդրում են Գագիկ Ծառուկյանին, որ նա վերադառնա ակփիլ փառաբա- կանություն եւ բազկի մեկ, կամ

խնդրի, որ դուք վերադառնա- ք: Մարդն էլ ղախախախտ է՝ «օ- ղինակ՝ դու»: Հետո, երբ հաս- կացել է, որ լրագրողը, մարդ ես, կարող է եւ խնդրել, իսկ ինքն զոնե այդ ղախից հալվես եւ ժամանակ չունի՝ ակփիլ փա- ղաբախանություն մտնելու, հա- վելել է՝ «Բայց միայն քո խնդրե- լը քիչ է»: Այսինքն, Ծառուկյա- նին ղէտ է Եստեղ խնդրեմ, մե- ծամասնությունը: Մեծամաս- նությունն էլ, քանի որ հանրա- ղեցական է եւ խնդրելու հա- մար ամենեւին էլ Ծառուկյանի տուն չի գնում, ուրեմն ղարոն Ծառուկյանը դեռ ղէտ է սղա- սի:

Պատմությունն է սգեղ, երբ ժողովուրդից՝ այս էլ ուրեւրդը, ղախանջում է խնդրել, որ ինքը վերադառնա: Նման ղախանջ ուներ Տեր- Պետրոսյանը, հետո մի կերպ ձեւակերպեցին այդ խնդրանքը եւ նա վերադարձավ: Նման ղախանջ ունի Քոչարյա- նը, բայց առայժմ այդ խնդրան- քը չի ձեւակերպում: Եվ ահա

Կողմնակազմի շնորհ

Վերջապէս հասկացա, թէ ին- չու չեն սիրում կասուներին: Բանն այն է, որ ես չեմ ճանա- չում այնպիսի կասու, անգամ փիսիկ, նոյնիսկ փիսո, թեկուզ ամբողջովին սղիտակ եւ կա- ղույս աչերով, որն անտարբեր կանցնի աղբամանի մոտով: Փո- խարենը ճանաչում եմ մոտավո- րապէս 68 կասուների, որոնք աղբում են աղբամաններում, «որքան Ես աղբ՝ այնքան ավե- լի սաք» սկզբունքով, «որքան Ես աղբ, այնքան ավելի Ես կեր» ուրախությամբ:

Բացի այդ չկա մի կասու, որը մուկ չսիրի, իսկ «մուկասիրու- թյունն» ինձ համար հարկած է գոնակաւորից ցածր: Մի խոսքով՝ այս ղախանջները կասուների մասին չէ:

Շնորհ լրիւ ուրիշ բան եմ: Նրանք մարդու ընկերն են: Հաս- կապէս չառ-չառ ցեղատեսակը, կամ քոտի-սիւսիկներն ինձ հա- մար ավելի ընկեր են, քան մյուս- ները: Գերմանական հովվաւորն չեմ սիրում, դա գերմանական միակ բանն է, որը չեմ սիրում, դա եւ գերմանական կինեմա- տոգրաֆը: Պոլիսի շունն էլ եմ սիրում, ցեղատեսակը լավ չեմ հիշում, բայց այս ղարազայում նրա ցեղատեսակը թերեւս հետե- յալն է՝ «Պոլիսի շուն», նրա- նից ծնվածներն էլ կլինեն՝ «Պո- լիսի շուն ձագեր», նրանցից ծն- վածները՝ «Պոլիսի շուն թռ- ներ»... Մի խոսքով. Ասկան ղախանջի ղախանջի շունը, ինչ- ղէս Անգլիայի թագուհուն: Վս- տահ եմ, որ նա չի վիրավորվի այս համեմատությունից, քանի որ ին- քը եւս իսկական դոգեր է ղա- հուն, նրանց անվանում են՝ «թագավորական շներ», ին կար- ծիքով նրանք ամենատրտալիկ շներն են բոլոր շների մեջ, ան- գամ Պոլիսի շներից ավելի երջա- նիկ են, ին կարծիքով: Ու խնդիրն այն չէ, որ ավելի լավ են սնվում (հազիվ թէ Պոլիսի շունն ավե- լի վաս սնվի, քան Բրիտանիայի թագուհու շները), ղարազայն «բրիտանացիներն» ավելի երջա- նիկ շներ են, քանի որ իրենց ան- վանում են «թագավորական շներ», աղբում են Լոնդոնում, ե- թէ չեն սխալվում՝ երկրազուն են «Արեւմուտ»-ին, բայց առանձ- նապէս չեն սիրում մարդիչ՝ Ար- սեն Վեմբերին, որովհետեւ նա այլազգի է, ֆրանսիացի:

Եւ հենց հավասարիւմ եմ: Պիտե՛ր դա ոնց է լինում, այսինքն՝ վա- ճառելուն հավասարիւմ լինելը: Ենթադրենք դուք աղբում եք թե- վառ անտեր հայրենիքում, իսկ ինչպէս ղիտենք՝ հայրենիքը մի- չեւ ազատ անկախ դառնալը թե- վառ անտեր էր, զոնե իտալացի աղջկա երգում, եւ քանի որ էլ չեք ուզում աղբել թեվառ անտեր հայրենիքում, բայց ուզում եք աղբել հայրենիքում, զոնե եք արտասահման, սկզբում՝ Արե- մուտ եւ ասում՝ «Բարեւ ձեզ, ես թեվառ անտեր երկրի փառաբախի եմ, ու չնայած ին երկիր թեվառ անտեր է, բայց հղաւթ եւ ազա- տաստեմն է, ու քանի որ ազատու- թյունը ձեր արժեքաւորակարգի հենասյունն է, խնդրում եմ օգ- նեք, որոնք ձեզ իսկ արժեքա- վանակարգը լայն տարածում տա- նա ին երկրում, ինչը վերջ կղնի ին երկրի թեվառութանն ու ան- տերութանը»:

Հնարավոր է օգնեն, ավելի Ես հնարավոր է, որ չօգնեն, եւ դուք, ինչպէս ասում եմ՝ «վերջին վարյանս»՝ զնաք Ռուսաստան: Այստեղ ասում եք հետեւյալ տեքս- տը. «Բարեւ ձեզ, ես հայ եմ»: Եթէ աղբեցություն չի թողնում, իսկ ամենայն հավանակութամբ աղբեցություն չի թողնի, ադա Ես անկախ եմ՝ «Մենք Երջա- ղապած եմք թեվառիներով, Ռուսաստանի եւ ղառ մեծ ժո- ղովուրդի թեվառիներով, ընդ որում եւ աղբից, եւ ձախից: Նրանք մեզ Երջապակել եւ սղառնում են մեր՝ հայերիս՝ ղառ մեծ ժողովուրդի դառնակիցներին անվասնագու- թյունը, խնդրում եմք զաք ու օգնեք մեզ աղաւորելու մեր անվասն- գությունը, ինչը վերջ կտա մեր թե- վառութանը եւ մանավանդ՝ ան- տերութանը»: Ռուսները միան- գամից դրական ղախախախտ են տալիս, ավելին՝ մինչ դուք ավա- ղիսն եք հասցնում այս նախադա- տությունը, նրանք արդեն Նոյեմ- բերյանի մոտ են լինում, առանց թեվառութանի, դազախներ, տա- ջիկների, դրոզների, անուրեւ:

Իհարկե դուք այս ամենը հա- նուն հայրենիքի եք անում եւ այն ամենեւին էլ չեք վաճառում, այլ ընդամենը օգնություն եք խնդ- րում, բայց երբ իր գոյութանն ա- մեն դարում մի ժողովուրդ ղար- բերաւ օգնություն էլ խնդրում, քանի որ ներսում ոչինչ անել հնարավոր չէ, ներսում եւ ներսով, եւ քանի որ օտար ղեւտությունից օգնություն խնդրելու եւ ստանալը կախման մեջ հայնկել է նե- անկալում, ադա այս ամենը կոչ- վում է հայրենիքի վաճառք, ակա- մայից, չուզեմալով, այս փաստը չընդունելով, բայց՝ վաճառք: Հի- մա, մեր ղախանջում ո՞ր դարում մենք այս գործով ղարազած չենք եղել, հետեւաբար, երբ հիմա էլ եմք սրանով ղրաղված, ինչին ենք ուրեմն հավասարիւմ...

Ու քանի որ փառաբախանու- թյան մեջ, դիվանագիտութան մեջ, միջոցաւորակ հարաբերու- թյուններում, ղախանջութան ճա- նաղարհներում վաճառքից բա- ցի այլ բաների հավասարու- թյուն չի լինում, եւ Ես ուրախա- լություն եմ հայնում... մարդու հավասարիւմ ընկերներին՝ շնե- րին, հասկապէս Կողմնակազմի շնորհ: Ի հավելումն՝ Ղախանջի մայրափառիւք եւ այնքան Ես եմ սիրում, որ Ես ուրախալություն եմ հայնում անգամ Կողմնակա- ղմի կասուներին: **Վ. ՏՅԱԼ**

Ի՞նչ է խնդրում ժողովուրդը

դի մի մասը կարող է խնդրել, որ օրինակ «Նաիրի»-ը չփակեն, փողերն էլ տան, կամ փողերը տան, հետո՝ ինչ ուզում են ա- մեն: Մեկ այլ հասկածը կարող է խնդրել, որ Հայաստան բերեն Ղեն Բրաունի «Ինֆեռնո» գրքի հիման վրա նկարահանված եւ այս տարի թողարկված համա- նուն ֆիլմը, մեկ այլ հասկած կարող է բարձր աշխատավարձ ղախանջել, մեկ ուրիշ մաս էլ՝ բարձր գրականություն, հասկա- ղէս ղոտեգիա, ինչը մեկ այլ հասկածի կարծիքով արդեն իսկ Արարաշի ղէս բարձր է: Չնա- յած այս վերջին հասկածը հենց այդ ղոտեգիան ստեղծողն է, բայց ամեն դեմքում նա էլ ժողովուրդ է:

Սա՝ ընդհանուր առմամբ: Կոնկրետ փառաբախանութան մեջ ժողովուրդը, հասկանալի է, եւս ունի ցանկություններ ու խնդրանքներ, եւ կրկին տարբեր: Օրինակ՝ խնդրե՛ք կա, որ ղա- հանջում է մյուսներից՝ խելով նստել տեղները, ձայն չհանել, քանի որ գործող իշխանութունը ջանք եւ տառն չի խնայում՝ մի կողմից դիմագրավելու ար- տափն մարտահրավերներին, մյուս կողմից՝ դարձնել դրանք հնարավորություն՝ ղեւտութան եւ նրա ժողովուրդի առջեւ ծառա- ցած մարտահրավերները լուծե- լու համար: Երբեք է, այս խնդրը որոնք կանոն այս բառաղա- սարը չի օգտագործում, բայց ի- մասը նոյնն է: Ընդ որում, այս խնդրը եւս բաժանված է երկու խմբակների: Առաջինը միտ է ղախանջում խելով նստել եւ ձայն չհանել՝ անկախ նրանից, թէ ով է գործող իշխանութունը, իսկ երկրորդ խելով նստելու ղախանջը ներկայացնում է միայն կոնկրետ գործող իշխա- նութան ղարազայում:

Կա ժողովուրդի մի հասկած էլ, որը խնդրում է գործող իշխա- նություններից՝ հեռանալ: Ընդ որում, այս հասկածը երկու խմ- բակների չի բաժանվում, ա- ստեմ միայն կոնկրետ գործող ի- խանութանի հեռացումը չի ղա- հանջում, այլ ղախանջում է եւ ղախանջել է գործող բոլոր ի- խանութանների հեռացումը:

զոնե երկու ղարկով փրկի մեզ: Հիմա, այս համատեքստում, կարելի է արդյոք ղոնդել, որ ժո- ղովուրդը խնդրում էր Տեր- Պետրոսյանին, որ նա վերադառնա, կամ խնդրում է Վանո Սիրադե- ղյանին, կամ Քոչարյանին, կամ էլ Ծառուկյանին է աղա- չում: Հաւանք առնելով, որ մի խումբ մարդիկ, բոլորովին վեր- ջերս գնացել էին ղարոն Ծա- ղուկյանի տան դիմաց կանգնել եւ խնդրում էին, որ նա սինց դուրս գա եւ մեմի ակփիլ փառա- փառանություն, կարելի է զոնե Ծառուկյանի մասով ասել, որ նա, ինչպէս հենց ինքն է ա- սում՝ ղախանջարկ ունի: Բայց ամբողջ ժողովուրդի: Հասկա- ցանք «Առինջ-մուկ»-ը խնդրում է, լավ, առանց մուկ, ղարազայն Առինջն է խնդրում, լավ, որը Կոչարյանի մարզն է, ղումարած ուրիշ մարզերում աշխատող առանձին գոյութանները խնդ- րում, որը մարզաշխարհը եւ անձամբ՝ Ալեքսանդր Լուկա- շենկոն է խնդրում, եղավ ամ- բողջ ժողովուրդ: Ծառուկյա- նին, ի դեմ, կոնկրետ հարց են սկել այս Եստեղ, հարցել են՝ ղարոն Ծառուկյան, ո՞վ ղէտ է

ման ղախանջ է բարձրաձայ- նում Ծառուկյանը: Ու ամենա- ցավալին ոչ թէ այն է, որ մար- դիկ կան, որոնք իսկապէս խնդ- րում են, այլ այն, որ մարդիկ կան, որոնք իսկապէս գտնում են, որ ժողովուրդն իրենց ղէտ է խնդրի:

Ի՞նչ է խնդրում ժողովուրդը: Այ դա՛ դժվար է ասել, եթէ չա- ստեմ՝ անհնար: Մի խումբ կա, օ- ղինակ, որը խնդրում է բոլորից, անկախ նրանից, թէ վերջին- ներս գործող են, թէ՛ անգործ, հանգիստ թողնել իրեն, դե՛ աղ- սինքն՝ չխանգարել: Այս խումբը ղոնդում է, որ եթէ իրեն չխան- ղարեն, ղեւտությունն էլ ուժեղ կլինի, ժողովուրդն էլ լավ կաղ- բի, բանակն էլ՝ ոչ միայն դու- խով ամուր կլինի, Աղբերջանի դեմադանասունն էլ Ստեփանա- կերսուն կլինի, փառաբախանու- լակ տեղում, դիմացն էլ երկու ցայտաղբյուր. մեկը՝ մկրկած արցախյան ղախերազում հայ ղոտերին, մյուսը՝ մկրկած նոյն ղախերազմի աղբերջան- ցի ղոտերին:

Հա, ու այլեւս ոչ ոք չի համար- ձակվի ղախանջել, որ ժողո- վուրդն իրենից բան խնդրի:

ՉՈՐԻ ԲԱՆԱՅԱԼ

«1985 թվականի ապրիլի 23-ին Մ.Ս.Գորբաչովը ԽՍՀՄ ԿԿ լիենունում հանդես եկավ ծավալուն զեկուցումով, որը շուտով ծնունդ սկսեց չարաբաստիկ վերակառուցմանը: Սկզբում մենք այնքան էլ չհասկացանք՝ թվում է թե երկար ստասպած այդ վերակառուցման իմաստն ու ելակետը, իր հրապարակայնությանը, խոսքի ազատությանը, ժողովրդավարացմանը եւ ԽՍՀՄ-ի սակ դրված դանդաղ գործողության ռունքի այլ ասրիբուսներով: Համենայն դեպս Ադրբեջանն այդ նույն ազատությունն անմիջապես ընկալեց յուրովի: Դեռ այն ժամանակ մենք սկսվեցինք էինք սասնում հայկական ինքնավար մարզի Նախիջեանի փառաբան, Ջնաբեյ, Կզնուս, Աստաթաս, Նորս, Վերին Ազա, Դեր, Մետրոպոլիան, Ազնաբերդ, Թանակեթ, Արինջ գյուղերից եւ այլ բնակավայրերից՝ այն մասին, թե ինչպես են առանց վախի ու բացեիբաց հայերի լուսնակալ հայրենիքը գրկում անեն հայկականից, այդ նպատակի համար օգտագործելով վերակառուցման հենց այդ նույն ասրիբուսները: Ողջ Ադրբեջանը կասաղի կերպով ձեռնամուխ եղավ իր լուսնակալ հինացմանը: Օրինակ, «Սովետական Նախիջեան» թերթում (1986 թվականի փետրվարի 6) ազերական ուն բանասիրական գիտությունների թեկնածու գրում է, թե իբր՝ «համաձայն բազմաթիվ լուսնակալ վկայությունների, թրվալեզու ժողովուրդների նախահայր Նուխը (Նոյը) աստղագետ էր, որը նախատես իմանալով գալիքի ջրհեղեղի մասին, նախ կառուցեց»: Եվ ապա նկարագրվում է, թե ինչպես Նուխը եւ իր ուղեւորները «օթեանեցին «Ալգարակ» (այսինքն՝ Արարատ-Ջ.Բ.) լեռան անենագագաթին, որը դուրս էր մնացել ջրից»:

Այդ «բանասերը», լուսնակալ է, հորինել էր ծանրակեղծ փաստարկներ, որոնք իբր հաստատում են Նոյի ադրբեջանցի լիները: «Եթե ուսուցողություն դարձնենք աշխարհի փառեզին, գրում է նա, ապա ոչ այլուր, քան Ադրբեջանում, առանձնապես Նախիջեանում ուրիշ հաճախ են հանդիպում տեղանուններ, կառված «Նուխ» անվան հետ»: Եվ որպես օրինակ բերվում են երեքը. «Նուխան», «Նուխբասան» եւ «Նուխաջիր»: Ի դեպ, հենց այդ ժամանակ էլ եւ արձագանքեցի ազերական «բանասերի» օղորտին, «Սովետական Նախիջեանի» խմբագրություն ուղարկելով նամակ, որում ընդգծվում էր. «Ես կարող եմ ընդունել ձեր հեղինակի գաղափարը, բայց միայն մեկ դրամով. եթե դուր համաձայնվեք, որ, ասեմք, Հոմերոսը հայ է: Առավելեւս, որ գիտնականները մինչեւ հիմա վիճում են, թե ո՞րն է մեծ կույրի իսկական հայրենիքը: Զանգի, եթե ուսուցողություն դարձնենք աշխարհի փառեզին, ապա Հայաստանից եւ մասնավորապես Ղարաբաղից բացի, ուրիշ ոչ մի տեղ չեն հանդիպում այդքան լուսնակալներին, կառված «Հոմերոս» (ռուսերեն՝ ԲՏԿՄԲ) անվան հետ: Օրինակ, «Հարությունագուներ», «Ալեքսանդրներ», «Անդրանիկագուներ», «Ջաուհարներ», «Ստեփանագուներ» եւ այլն, եւ այլն: Ես համոզված եմ, որ իմ հասցեատերերը չէին կռահելու, որ ծաղիկ կարող էր հնչեցվել միայն ռուսերեն լեզվով: Սակայն գաղտնի չէ, որ ցանկության դեպքում կարելի է զսնել այլ, անվիճելի փաստարկներ՝ «սեփական» լուսնակալները հնացնելու ուրիշ արժեքների յուրացման ճանապարհով: Թողթն անեն սի կոյնանա:

Այդ օրերին (վերակառուցման սկզբին) Հայաստանի գրողների միությունը խելք արեց Նախիջեան գործուղել հայսնի գրող եւ հեռուստալրագրող Բակուր Կարապետյանին, որը շուտով ընթերցողներին լուսնակալ հայկական հողում ազերների վանդալիզմի մասին, որի ակնարկներն էր եղել այդ ոչ հասարակ գործուղման ընթացքում: «Երբ նախիջեանյան «Թերթի» հյուրանոցի դիմաց, գրում էր Բակուրը, գեղեցիկ ընկած էին հինա-

վուրջ Ջուղայից բերված հայկական ազգային ճարտարապետական մշակույթի անկրկնելի օրինակներ: Հայրենի փորագրությունները ջնջված էին: Երկրագիտական թանգարանում չկար ոչ մի հայկական ցուցանմուշ: Թեեւ ես տեսա, թե ինչպես են Նախիջեանի քաղաքում աչքի առաջ ոչնչացնում լուսնակալ ու մշակույթի հարյուրավոր հայկական հուշարձաններ: Ազգային ֆաղափում հրաժարվելով 12 եկեղեցիներն այլանդակված են եւ առանց զմբեթների: Մի մասի մեջ թունափոխված են մասնաշենքեր, մյուսների մեջ՝ անասուններ: Մի խոսքով, ֆաղափակիթ աշխարհի աչքի առջև կործանվում են համաշխարհային փրկարարական ֆաղափակրթության հիմնական գլուխգործոցներ: Ուրեմն լուսնակալ էր ոչնչացնել ճարտարապետությունը՝ մեծ եւ փոքր ձեւերի: Եվ ֆաղափակիթ աշխարհը լուսնակալ էր ՀՈՒՄԵՍԿՕ-ի հետ միասին» («Գրական թերթ»):

«Այսպես կոչված՝ «սոցիալական ցեղասպանության» սիմիոլ թուրքական մեթոդ. սկզբում ոչնչացնելով այս կամ այլ ժողովրդի ազգային մշակույթի կենդանի փաստերը, այնուհետ սեղծել կյանքի այնպիսի անհատելի դրամներ, որոնց առկայությամբ տեղանուններն ստիպված են հեռանալ հարազատ օջախներից, հայրենիքից: Բարբարոսներն ու վանդալները չափից դուրս լավ գիտեին գոգոյան

հավանաբար վախենալով Պուսինից: Բայց ոչինչ: Հեթանոսական վեճից հետո նորից կխոսի Ղրիմի մասին եւ ոչ միայն Ղրիմի: Իսկ չէ՞ որ թուրքազերների նոր սերունդը, բնականաբար, արդեն հավաստում է, թե այդ անունը, ինչպեսեւ Նախիջեանը, թուրքերի հայրենիքն է: Այդ իսկ լուսնակալ նրանք չեն կարող ընկալել Հայ դասի փիլիսոփայությունը, չեն կարող ընդունել ձեռնարկային սրանաբանությունն այն մասին, որ վրձարությունն ու հասունումը հայ ժողովրդի համար հանդիսանում են արդարության փաստարկներ:

Միանություն է ենթադրել, թե բռնի կերպով հողը մաքրելով իր տերերից, կարելի է նրանց գրկել լուսնակալ հիշողությունից: 1978 թվականին առաջին անգամ Նախիջեանում այցելելից «Ոսկե կիրճ» (այդպես էին հնում անվանում Ազգային ֆաղափ) եւ նրա քաղաքային: Այն ժամանակ «Օջախ» գրում գրեցի. «Ուսումն է ինձ այն մեջ փրկ, որ լարելով գեղեցիկ հիշողությունս, հինավուրց ֆաղափ ավերակների միջով տեսնում եմ բոլոր սասնակու եկեղեցիների հոյակերտությունը, երկինք ուղղված սրածայր զմբեթներով, զարդարված հայկական ձեւավոր խաչերով եւ ութ հազար ֆարաճն հայկական սներ: Ես հողով էի տեսնում, թե ինչպես է թեք սարալանջով վեր ձգվում դրախտ-ֆաղափը, թաղված մրգատու ծա-

խորհրդանշող Ազգային հիշողություն է: Դա նախագրուցացում է: Դա հիշեցում է: Այդ նույն 1978 թվականին Բեյրութի «Ջարթոն», «Ազգային», «Արարատ» եւ «Կանչ» թերթերում եւ գրեցի. «Կգա ժամը, եւ Ազգային կվերականգնվի, կվերածնվի, եթե նույնիսկ նրանից հայկական հողում չմնա ոչ մի հետք, ոչ մի ֆար: Զանգի երբեք ժողովրդի հիշողությունից չի անհետանա այն անունը, ինչ կառված է ոչ հողի, ոչ սարածի ու ֆարի, այլ հայրենիքի հետ, որտեղ միշտ լսելի է մեր նախնիների կանչը: Գլխավորը, որ հավաստագալուն է այդ ժամը: Անդաման գալու է»: Եվ չէ՞ որ մի ֆանի սարի անց մենք տեսնումք, թե ինչպես հանգստացան մեր նախնիների հողները, երբ Շուշիի եւ Զեյթազարի, Լաչինի ու Կուբաթլիի, Ջանգելանի եւ Ջարախիլի, Ֆիզուլիի եւ Աղդամի հինավուրց հայկական գերեզմանոցներում մենք ծաղիկներ դրեցինք:

«Ղարաբաղյան շարժումը, մեր միջից կաթիլ առ կաթիլ դուրս մղելով ստույգ սինդրոնը, վերադարձնելով մեզ լուսնակալ հողատիրությունն ու լուսնակալ արիությունը, լուսնակալները եւ հիշել Նախիջեանի մասին, առանց որի Հայաստանն աղաքա չունի» («Նովյե վրեյնյա»):

«...Ղարաբաղյան շարժման արժանի սին մենք հարց բարձրացրինք այն մասին, որ Սաղարայում մեր աչքի առաջ Արախի

Նախիջեանի մասին մենք երբեք չենք լռել

Օրագրային գրառումներ հեռավոր, ոչ շատ հեռավոր եւ այսօրվա Նախիջեանի մասին

անմահ ձեռնարկությունը. «Երբ լռում են լեզուները, աւերում են երգերը, հինավուրց լուսնակալ մասին խոսում է ճարտարապետությունը»: Եվ հայկական հողը մաքրելով ոչ միայն նրա տերերից, այլեւ հենց «լեզուներից, աւերից ու երգերից», նրանք վերակառուցման եւ ֆառսի ֆողի սակ վերջնականապես ձեռնամուխ եղան ողջ հայկական ճարտարապետության ոչնչացմանը:

Այդպիսով նրանք հույս ունեին վերջնականապես հասնելու ուրիշի սանը, ոչ միայն յուրացնելով ուրիշի հողը, ուրիշի մեղեդիները, ուրիշի խոհանոցը, ուրիշի լուսնակալությունը, այլեւ նույնիսկ, ինչպես տեսնում ենք, ուրիշի ասվածաճանաչան Նոյին, ի դեպ, անբարեխուս մի անվանումով վերակոչելով բիբլիական Արարատ լեռը: Ահա այս կերպ, զբաղվելով ակնհայտ ինքնախաբեությամբ, Թուրքիան եւ Ադրբեջանը ներժնում են նոր սերունդին, թե հայերը եկվորներ են: Իսկ եթե դա այդպես է, ապա նրանց սարածային լուսնակալներն անհեթեթություն են:

Օրերս «Գոլոս Արմենիի» եւ այլ թերթեր գրեցին, որ Թուրքիայի նախագահ Էրդողանը բացորոտ եւ լքսիորեն հայտարարեց, թե եւ Սիրիան, եւ Լիբիան, եւ Իրաքը, եւ Լիբանանը լուսնակալ են թուրքերին, հասկանցելի կալով, որ այսօր գործում է Օսմանյան կայսրությունը: Ի դեպ, նա խորամանկորեն լռեց Ղրիմի մասին,

վրայով կամուրջ են գցում, որը Թուրքիային կմիացնի «Նախիջեանի թուրքական հանրապետության» հետ, եւ որ շուտով անդաման այդ կամուրջով թուրքերը զենք կսեղափոխեն առայժմ դեռ ոչ թե Ղարաբաղյան ճակատ, այլ Արարատի քաղաքի մարտադաշտը: Հավանաբար ներկայիս սերնդից (նաեւ նախորդից նույնպես) լուսնակալ չգիտեն, որ իրական լուսնակալը, ուրիշն էլ դա սարժինակ հնչի, սկսվեց սկզբում Հայաստանում, այլ ոչ թե Արցախում: Օգտագործելով հաղթանակ կցմցած Սաղարայի կամուրջով Թուրքիայից մասնախաբեվող զենքն ու հրետանին, հրանոթային հարվածներ էին ուղղվում Հայաստանի Հանրապետության սահմանամերձ եւ ոչ միայն սահմանամերձ բնակավայրերին՝ Ելիզին, Չիվա, Ռինդ, Արենի, Նորվան (վանք), Շախաթ, Մուծի, Խաչիկ, Գնիճիկ, Խնձորոտ, Գորոյք, Սառնանուտ, Մեղրի եւ էլ լուսնակալ գյուղերի Արարատի, Վայոց ձորի, Սյունիքի մարզերում: Երբև զոհեր եւ ավերածություններ: Սակայն հաջողվեց դիմադրել եւ լուսնակալ հարվածով կասեցնել սաղարայնները:

Այդ օրերին եւ հաճախ էի Նախիջեանի կողմը տեսնում իմ բարեկամներից ԿՌԻԿ-ից (Ռուս մտավորականության «Ղարաբաղ» կոմիտե) եւ Մեծ Բրիտանիայի լորդերի լուսնակալ երկրորդ խոսնակ լեդի Զերույի Զոխի խմբերին: Եվ շուտով ողջ աշխարհն իմացավ, որ Ադրբեջանը մարտ է վարում Հայաստանի հետ: Հիշում եմ, Անգլիայի լորդերի լուսնակալ լեդի Զոխն իր ելույթներում բազմիցս ընդգծում էր. «Ադրբեջանցիները հրետանային հարվածներ են հասցնում Հայաստանին... Հայաստանից», նկատի ունենալով, որ Նախիջեանը լուսնակալ Հայաստանն է: Ես չեմ կարող չընդգծել եւ այն, որ այդ օրերին փրկիչ հակահարվածներով առնելի դեր կատարեց Վազգեն Սարգսյանը իր ֆաղափի տղաների հետ: Իմ հուշերսում մեկ անգամ չէ, որ կրկնվել են Բաբկեն Արարցյանի եւ Հովիկ Արախանյանի անունները, որն այն ժամանակ ղեկավարում էր Արարատի քաղաքը: Ցավալի է, որ այսօր այդ անունը մոռացվել է: Բաբկեն Արարցյանը, օրինակ, մեր լուսնակալ հայրենակիցների է փրկել հայկական Կալմուսի եւ Ազատ գյուղերում: ➡

ԴՎԿԻԹ ԲՈՅԱԶՅԱԼ

ԱՄՆ

Քիչ մարդիկ կարող են հակաճանաչել, որ Մ. Նահանգների դեմոկրատական կուսակցության կողմից առաջադրված նախագահական թեկնածու Գիլարի Ռոդինեն Զիլինթոնը (ԳՌԶ) փոփոխամտության թագուհին է, եւ որ նրա փոփոխամտությունը երկար դասնություն ունի, սկսած NAFTA-ից (Հյուսիս Ամերիկյան Ազատ առևտրի համաձայնությունից) մինչև Trans-Pacific Partnership (Անդրխաղաղօվկիանոսյան գործընկերություն), կուբայական բեռնազբեւ, միասնականացման անուսնություն, չարտերային դրոշմներ, Զիստրոնի նավթախողովակներ, եւ այլն: Բայց ամենամահողիչը նրա փոփոխամտությունն է զանգվածային ստանությունների՝ մասնավորապես Հայոց (նաեւ հույների եւ սուրիների) ցեղասպանության հարցում:

Հավանաբար նա այդ հասկությունը ձեռք բերեց ամուսնուց, երբ վերջինիս նախագահության սարիներին (1993-2001) դարձավ Առաջին Տիկին: Դրեւելով իր խոսուսը՝ Բիլ Զիլինթոնը Հայոց ցեղասպանությունը որակեց սոսկ «սեղահանություններ եւ կոտորածներ»: 2000-ին, այժմ հանգուցյալ Շիմոն Պերեզի դրամաբ, նա ստիպեց այդ ժամանակվա Ներկայացուցիչների թախսի խոսնակ, այժմ մանկապարտության մեջ մեղադրվող Ռեյնիս Հաստերին (հանրապետական Իլլինոյսից), որ օրակարգից հանի ծայրերի հարաբերակցությամբ ընդունվելու հնարավորություն ունեցող Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ բանաձեւը:

Որդես սեմասո Նյու Յորքից (2001-9) Հիլարի Զիլինթոնը, այդուհանդերձ, դաժանաբար եւ Հայոց ցեղասպանության ճանաչման բանաձեւերը, չնայած դրանք երբեք էլ փետրվարյան չորվեցին: Նա նաեւ ստորագրել էր 2005-ին եւ 2006-ին նախագահ Ջորջ Բուշին ցեղասպանությունը ճանաչելու խնդրանքով ուղարկված նամակների սակ: 2008-ի նախագահական ընտրության ժամանակ սեմասո Գ. Զիլինթոնը վստահեցնում էր մարդու իրավունքների դաժանաբար կառայցներին, որ «հայերի դեմ Օսմանյան կայսրության նախաձեռնած սարսափելի իրադարձությունները միանգամայն ցե-

ղասպանություն դեմ է որակել» եւ որ «կոնգրեսն ու նախագահը» դեմ է ճանաչեւ Հայոց ցեղասպանությունը «հանուն բարոյականության նորմերի եւ մեր երկրի արժանապատվության»: Բայց ԳՌԶ-ն ամբողջովին մեքսիկացեւ, երբ դարձավ նախագահ Օբամայի դեմադրողը (2009-13 թթ.): Նա մերժեց արեսասնել «Յ» (G) բառը, եւ դեմ հանդես եկավ Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ կոնգրեսական բանաձեւերին: Թուրքիային, մարդու իրավունքների դեմ այդ զլխավոր մեղանշողին, որ ֆրեդրին եւ ֆրիսոնյաներին է հալածում, հաճոյաւը նա համարեց ավելի կարեւոր: 2010

ի հունվարին դեմադրողության փառաբանող գրասենյակում նույն՝ Յեղասպանության թեմայի շուրջ հարցին Հիլարին դասասխանեց. «Դա միշտ էլ դիտարկվել է որդես դասական բանավեճի հարց»: Նորին մեծությունը ամբողջովին մոռացել էր չորս տարի առաջ իր «միանգամայն ցեղասպանություն» բնութագրումը: Ներկայացուցիչների թախսի երկու կուսակցություններից 60 դասգամավորներ անմիջապես արձագանքեցին նրա փոփոխամտությանը: Մեկ ամիս անց նշանակված խաչաձեւ հարցախնդրության ժամանակ նա մնաց անդրդվելի, մոռանալով «բարոյական նորմերի»

նվիրակություններ են արել Զիլինթոնի հիմնադրամին եւ նրա ընտրության ֆոնդին: Ի դեպ, Հիլարիի օգնականներից մեկը «Նյուգլոսիին» հայտնել էր, որ Հիլարիի անձնական կարծիքի համաձայն հայերի հետ կասարվածը «ցեղասպանություն էր»: Նորին մեծությունը, անուս, բոլորովին վաս չի զգում իր ըստ հանգամանների հայտնած հակադիր կարծիքներից:

2015-ին նա ուսացումով «ցեղասպանություն» որակեց ֆրիսոնյաների, եզդիների եւ այլոց դեմ ISIS-ի գործած ոճիրները: Հետաքրքրական է իմանալ, նախագահ ընտրվելու դեպքում արդյոք չի՞ փոխելու նա իր դիրքորոշումը: Եվ ֆանի որ ISIS-ի եւ

Հիլարի Զիլինթոն՝ փոփոխամտության թագուհին

թվին Կովկասում Երզրայելիս, դեմադրող Հիլարի Զիլինթոնը այցելեց Հայաստան, ծիծեռնակաբերդ, ինչպես բոլոր օտար դիվանագետները, բայց Մ. Նահանգների դեմադրողները ամբողջովին, որ նրա այցելությունը բացառապես «անձնական» բնույթ է կրում, դարձյալ Թուրքիային հաճոյանալու համար: 2012-

եւ «երկրի արժանապատվության» մասին իր խոսուսը:

Իհարկե, նրա փոփոխամտությանը նդասել են փառաբանական հարմարավորականությունն ու դեմադրողության երկչոտությունը: Բայց հավանաբար նաեւ նրա վրա ճնշում են բանեցրել Թուրքիայի համար վարձու աշխատող, երկուս գրանցված օտար գործակալներ, ինչպիսիք է Դեյվիդ Մերսերն է, որոնք կանոնավորապես փորձել են խոչընդոտել Հայոց ցեղասպանության ճանաչման բանաձեւերը: Մերսերը նախկին ֆինանսիստ է, որն աշխատում էր Ազգային դեմոկրատական կոմիտեում: Նրան վարձել էին մեկ այլ թուրքական գործակալ «DLA Piper» փարոզական ֆիրմայից: Մերսերը եւ DLA-ի գործադիր մարմինները առասաձեռնորեն ֆինանսավորել են ԳՌԶ-ի ընտրությանը:

Ըստ վերջերս բացահայտված էլ. նամակների, 2009-ին Հիլարիի դեմադրող դառնալուց ընդամենը երկու ամիս անց եւ նախքան նրա Թուրքիա այցելությունը, Մերսերը հանդիպել է Զիլինթոնի Եսաբի անվանագրության երկու աշխատողներին՝ Հունա Արեդիսի եւ Զարիս Պենավիչ Սարալիի հետ: Ենթադրվում է, որ Մերսերը ցանկացել է սեղեկանալ եւ հավաստեցնել թուրք առաջնորդներին, որ ԳՌԶ-ն դեմ կլինի Հայոց ցեղասպանության ճանաչմանը: Ֆեթուլլահ Գյուլեւնի հետեւողները նույնպես առասաձեռն

Թուրքիայի կաղը արդեն հաստատված փաստ է, արդյոք ինքը՝ Հիլարին եւ ամուսինը՝ Բիլը դադարեցրել են այդ կազմակերպությունը ահաբեկչական կամ ցեղասպանական անվանել, խնայելու համար Թուրքիայի դասասխանակությունը:

Եթե հիշենք նաեւ այն փաստը, որ նախագահ Բիլ Զիլինթոնը հրաժարվեց 1994-ին Ռուսոնայում կասարված զանգվածային ստանությունները «ցեղասպանություն» որակել, աղա դարձ կդառնա, որ ցեղասպանությունների ժխտումը միայն հայկականով չի սահմանափակվում:

Իհարկե, հարցը միայն Զիլինթոնների չի վերաբերում: Շատ ուրիշ ընտրված կամ նշանակված դաժանություններ եւս նույն անսկզբունք դիրքորոշումն ունեն: Դրանցից մեկը Սամանթա Փաուերն է, ՄԱԿ-ում Մ. Նահանգների դեստանը:

Հարցը նաեւ ընտրված Զիլինթոնի հետեւողներին եւ ֆինանսավորողներին է վերաբերում, որոնց հաճոյանալու համար թեկնածուները դաժանաբար են խաբել ամերիկացի ժողովուրդին:

Թարգմ. Ն. ԾՈՒՄԲԿՅԱՆԸ

Խմբ. Վերոնիկայի դասաձառով ու նաեւ այն դասաձառով, որ Դոնալդ Թրամպը բիզնես կաղեր ունի Արքեպանի օլիգարխների հետ, ԱՄՆ-ի Հայ դասի գրասենյակը որոշել է չաջակցել ոչ Զիլինթոնին, ոչ էլ Թրամպին:

Նախիջեւանի մասին մենք երբեք չենք լուր

⇒ 1991 թվականի օգոստոսի վերջին, Ռուսաստանյան դուստրի նախորդին, նա կարողացավ ԿՌԻԿ խմբի հետ կասեցնել Պոլյանիչկոյի կազմակերպած իրեքավոր սադրանքը: Մի խոսով, ցավալի է, երբ մոռանում են նրանց, ովքեր ծանր սարիներին զսնվել են առաջին գծում...»: («Գոլոս Արմենիի»):

«Ժամանակն է իմանալ այն մասին, որ Նախիջեւանի եւ Արեւսյան ու Արեւելյան Հայաստանի բոլոր այլ դասական մարզերի մասին գործում գեներալի հիշողությանը մենք անդամայն ամբողջովին ենք խաղաղությունը սարսաձեռնում: Զանգի լավ գիտեմք թուրքերի գալլային փորձակի մասին, որոնք դիվանագետներին դեմ, սղասելով հարմար դասի, անմիջապես խցկվում են հենց այնտեղ, որտեղ մարդիկ դժբախտության մեջ են, որտեղ այս կամ այն երկիրը վիրավոր է, ինչպես դա եղավ ԽՍՀՄ փլուզումից անմիջապես հետո: Միթե դարձ չէ, թե ինչու 1917 թվականի հոկտեմբերից անմիջապես հետո, երբ Ռուսաստանը վիրավոր ուր եւ հիշեցնում, արդեն հոգեվարձ արդող Թուրքիան նեպեց հոգուս իրեն լուծելու Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի մասից ծծած հարցը: Ինչու՞ նա իսկույն սկսեց Իրանի հետ սակարկել, Լեմինի կողմից իրեն սրված ռուսական ոսկու առյուծի բաժինը ծախսելով նրա վրա, որ սահման ունենա արհեստականորեն ստեղծված Նախիջեւանի ինքնավար կազմավորման հետ: Այդ ինչու՞ Թուրքիայի ղեկավար Դե-

միրելը դեռեւս ԽՍՀՄ-ի ժամանակներում Մեդրիի Երզանը անվանեց «անիծյալ սեղ», որը բաժանում է «Թուրքական Նախիջեւանը» (Դեմիրելի սերմինն է) «Թուրքական Արքեպանից» (Եշեկիթի սերմինը): Ինչու՞ երկուրդ համապատասխան դասերազմից անմիջապես հետո ՆԱՏՕ-ի ստեղծման նախորդին ԱՄՆ նախագահ Թրամպը Թուրքիան անվանեց «ԱՄՆ-ի ամենաարեւելյան սահման» եւ հավելեց՝ «ԱՄՆ-ի հիսունմեկերորդ նահանգ»: Ինչու՞ հենց որ փլուզվեց ԽՍՀՄ-ը, ոչ թե Իրանը, այլ Թուրքիան սկսեց ամերիկյան փողոտով սնեստակում ու փառաբանական օգնություն ցուցաբերել միութենական մահմեդական համարադեսություններին, որոնք անջատվել էին Խորհրդային Միությունից: Այդ ինչու՞ է Բախլում ԱՄՆ դեստանը բացորոց եւ լկտաբար ողջ աշխարհով մեկ հայտարարում, թե Թուրքիան, որը դասասխանանու է հայերի ցեղասպանության համար, Թուրքիան, որի վզին այսօր կախված է կողորայան չլուծված խնդիրը, մի խոսով, այդ նույն բարբարոսական երկիրը, սեսեք-սեսեք, «դեմ է ակտիվ դեր խաղալ դարաբաղյան հակամարտության կարգավորման գործում»: Այս բոլոր եւ այլ հրասաղ «ինչուներին» մենք դաժանաբար ենք դասասխանել հիմա» («Ազգ»):

«...Սացվել է այնպես, որ ժամանակի հրամայականով մեր սերնդից է կախված աղազայի լինել-չլինելը: Ղարաբաղյան Երզանում իր ծարավը հագեցրեց Սիմանթոյի «Հոյսի գավաթից», որի կարիքն այսօր ունի սառաղայալ Նախիջեւանը:

Նախիջեւանի համար սարսափելի չէր դառնալ սալին-աթաթուրյան նեպուսյան գոհ: Դա Եսկելի գործ էր: Շատ ավելի սարսափելի է, երբ հայերնիքը դառնում է սեփական զավակների մոռացության գոհը» («Նոյվել վրեմյա»):

«Մի բան հաստատ գիտեմ: Նույնիսկ եթե սրբազան Ջուղայում վերջին խաչաբան էլ բարբարոսաբար եւ լկտաբար ջարդուբերու արվի, մենք կբարունակենք դաժանաբար եւ կհաղթենք» (1995թ.)

◆◆◆

Հ.Գ. - Այսօր, առավել ֆան երբեք, մենք դաժանաբար դաժանաբար ենք գործում կերողով օգտագործել բոլոր արխիվային նյութերը, որոնք իրենց իսկ հայրենիքում՝ Նախիջեւանում հայերի ցեղասպանության ենթարկվելու անվիճելի փաստը հաստատող հիմնարար եւ իրական փաստարկներ են: Հայ բնակչության նկատմամբ կիրարկված ահաբեկ թվով «գործողությունները» (ՄԱԿ-ի համաձայնագրի դաժանական սերմինն է) վերաբերում են ցեղասպանության մասին Գլխավոր Ասամբլեայի համարաբանական հոդվածներին: Անհրաժեշտ է հստակ ըմբռնել, որ յուրաքանչյուր սվյալ կոնկրետ դեպքում ցեղասպանություն ասելով նկատի են առնվում հետեւյալ գործողությունները, որոնք կասարվում են՝ մարդկություն ունենալով ոչնչացնել, եւ ոչ միայն լիովին, այլեւ մասամբ, որեւէ ազգային, էթնիկական, ռասայական կամ կրոնական խումբ՝ որդես այրողիսին: Ընդ որում խոսով ոչ միայն այրողիսի խմբի զանգվածային սղանու-

թյան, այլ նաեւ «խմբի անդամներին լուրջ մարմնական վնասվածքներ հասցնելու» կամ «կանխամտածված կերողով որեւէ խմբի համար կենսական այնպիսի անհանելիք թայաններին ստեղծման» մասին է, որոնց առկայությունը ստիպում է բնիկ բնակչությանը սեղահանվել:

Նախիջեւանի դեպքում սեղի ունեցավ հայերի սղողիկ թուրքական ցեղասպանություն, որի հետեւանով հայ ժողովուրդն ընդհանուր առմամբ կորցրեց իր ավելի ֆան հիսուն հազար հայրենակիցների: Հայ ժողովուրդը նաեւ վերադարձ իր ազգային մեքսիկայից ցեղասպանություն, որը դաժանաբար փաստաթղթերում անվանվում է Հայրենասղանություն՝ դասական հայրենիքի ցեղասպանություն: Օրինաչափ է, որ հայ ժողովրդի համար ստեղծված ողբերգական իրավիճակում անհետաձգելի անհրաժեշտություն է ծագել ինչպես «Միավորված Ազգերի Կազմակերպության», այնպես էլ «Ցեղասպանության եւ դրա համար դասիծ կրելու մասին համաձայնագրի» դրույթներին համարաբանական, Միջազգային դասարանի սրամարդուսյանը հանձնել բոլոր անհրաժեշտ նյութերը Նախիջեւանում հայերի ցեղասպանության մասին, միաժամանակ գիտակցելով, որ համաձայն ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի համաձայնագրի IX հոդվածի, ընդունվում է որոշում այն մասին, «թե ինչպիսի միջոցներ դեմ է ձեռնարկվեն մնան խնդրանքի կաղակցությամբ»:

ԱՐԱՄ ՍԱՅԱՐՅԱԼ

Քաղաքական վերլուծաբան, բանասիրական գիտությունների քննադատ

Կենսոճանկան Ասիայում ֆայլեր են արվում սարածաբանի ամենաառանցքային հիմնախնդիրներից մեկը՝ ջրային ռեսուրսների բաժանումը կարգավորելու ուղղությամբ: Սակայն, առ այժմ, խոսքը Ղազախստանի և Ղրղզստանի միջև երկկողմ համաձայնություններին ուղղված կարգավորման մասին է: Եթե մոտակա ժամանակներս չհաջողվի մեկ կողմ սեղանի շուրջ նստեցնել բոլոր հինգ ղեկավարներին (Տաջիկստան, Ղրղզստան, Թուրմենստան, Ուզբեկստան և Ղազախստան) և հանգել ջրային կոնսենսուսի ողջ սարածաբանի մասշտաբով, ապա, չի բացառվում, որ Կենսոճանկան Ասիայում բռնկվի

զանգեղ եղավ սեփական էներգետիկ անվտանգության աղափոխման ձգտումը Վախս գետի վրա Ռոզուլի և Փյանջ գետի վրա Դաշոջուդի հիդրոէլեկտրակայանների, Նարն գետի վրա երկու Կամբարասիյան ՅԷԿ-երի շինարարության միջոցով: Դա հասկանալիորեն բուռն դժգոհություն առաջացրեց սարածաբանում ջրի հիմնական տրամադրող հանդիսացող Ուզբեկստանում: Տաշկենթը լրջորեն զգուշացնում էր, որ Կամբարասիյան և Ռոզուլի նախագծերը խախտում են միջազգային իրավունքը և կոռուպցիոն ջրի հասանելիության նվազման ռիսկեր են ստեղծում, որոնք հետևանք կարող են դառնալ նաև նախաձեռնվող բնապահպանական և սննդային վնաս: Բնապահպանական դա Արալյան ծովի ուզբեկական կողմից ջրի առանց այն էլ թույլ հոսքի նվազումն է: Տնտեսական Ուզբեկստանի վնասները

բնոր նրբություն՝ սարածաբանում ջրօգտագործման որակը: Գետերի ստորին հոսքում ջրի անբավարարության հիմնախնդիր առկայության դեպքում ղեկավարները բոլորովին անմիջ են վերաբերում ջրօգտագործմանը: Կենսոճանկան Ասիայի ղեկավարները շեշտում են ընկնող ցուցանիշով ավելի լավ ջուր են օգտագործում, քան երկրագործի որևէ այլ սարածաբանի բնակիչները: Թուրմենստանը և Ուզբեկստանը երկու անգամ ավելի ջուր են օգտագործում, քան Միացյալ Նահանգները: 700 հազար բնակչություն ունեցող Աբաբադը ջրի օգտագործման ցուցանիշով կարող է համեմատվել Չինաստանի Գանսուի հետ, որն ունի ավելի քան 3 միլիոն բնակիչ: Ամենաբանական մոտեցումը ջրօգտագործմանն այսօր ցուցադրում է Ղազախստանը (այն գտնվում է «ջրային ուղու վեր-

սակայն, եւ, ինչն ամենակարևորն է, դա հողագործության էներգետիկ բալանսը: Դաշոջուդի և Ղրղզստանի միջև բանակցություններում երկրներն առաջին անգամ ոչ միայն գործարկեցին էներգետիկայի և ջրի հարցով առանձին բանակցողների, այլև ֆնդում էին երկու հիմնախնդիրները միասնաբար: Որքան էլ որ զարմանալի է, սակայն նմանափոխ մոտեցում առ այժմ չի օգտագործվում Ուզբեկստանի և հարևան ղեկավարների միջև բանակցություններում: Տաշկենթը նախընտրում է հարաբերությունները դարձել բողոքի մոտիվների կամ ուժային գործողությունների միջոցով: Այնպես, ինչպես վերջերս տեղի ունեցավ Ղրղզստանի Ջալալ-Աբադի մարզի Ունգար-Տոո քաղաքում, որտեղ երկու կողմերը փաստորեն ուսիկանական դեմքերով իջեցրեցին: Սահմանային լարվածությունը հարեալ-

Չինաստանն առաջատար է արտաքին ներդրումներով

Համաշխարհային ժամանակակից մեջ առաջին անգամ Չինաստանը արժեքներ է ցուցաբերում իր ներդրումների գծով առաջ է անցել ԱՄՆ-ից: Ըստ որում, այժմ նա ունի լավագույն լայն հեռավորություններ, քան ավանդական էներգետիկ և հումային ակտիվները: Պեկինի լայնածավալ գործունեությունը ամերիկացի ներդրողներին ստիպում է խորհել չինական կառավարության դեմ առնելու միջոցների մասին: 2016 թվականին չինական ընկերությունները արդեն 206,6 մլրդ դոլարի օտարերկրյա ակտիվների գնման գործարքներ են կնքել, ավելի քան եռապատկան լինելով անցյալ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշից և առաջ անցնելով ամերիկացի ներդրողներից, որոնց ցուցանիշն այս տարի 179,1 միլիարդ է: Զգալիորեն փոխվել են նաև չինացիների հեռավորությունների ոլորտները: Չինաստանի համար արտասահմանյան գործարքները նախապես ծառայում էին սեփական արդյունաբերության և մասնավորապես ղողղաբանական մոնոպոլիայի հումքի աղափոխմանը: Իսկ վերջին տարիներին չինացիները սկսել են ձեռք բերել հանրահայտ արդյունաբերության և բարձր տեխնոլոգիական մոնոպոլիաները: Ինչպես նաև է Expert online կայքը, դա ուղղակիորեն ցույց է տալիս, որ Չինաստանը հեռանում է արտասահմանյան մոնոպոլիայի վերադարձից և սննդային կողմից վերակողմնորոշում ավելի լավ մեթոդներին դառնալու:

Ջրաէներգետիկ հիմնախնդիրը Կենսոճանկան Ասիայի ղեկավարների ֆաղափական օրակարգում

հակամարտություն ջրի համար:

Կենսոճանկան Ասիան համարվում է աշխարհում ջրի ղակաս ունեցող սարածաբաններից մեկը: Ընդ որում, կենսոճանկան սարածաբանի ներսում ջրային բալանը բաշխված է ծայրահեղ անհավասար: Երկու ղեկավարները՝ Ղրղզստանը և Տաջիկստանը, գտնվելով գետերի վերին հոսանքում, հանդիսանում են ջրի ավելցուկ ունեցողներ: Ուզբեկստանը, Թուրմենստանը և Ղազախստանը, որոնք ջրային ռեսուրսների հիմնական տրամադրող, դրա ղակասությունն են զգում: Սակայն, Ղրղզստանը և Տաջիկստանը միաժամանակ հանդիսանում են էներգոէֆիցիենտ ունեցող երկրներ:

ների միջև սնվում է նաև Օրթո-Տոկոյան (կամ Կասանսայան, ինչպես այն անվանում են Ուզբեկստանում) ջրամբարի օգտագործման չկարգավորված իրավունքների վիճարկումով: Այդ ջրամբարը ջուր է մասնաբաժնում երկու համարադասություններին էլ: Խորհրդային տարիներին կառուցված այդ ջրամբարը Ղրղզստանի և Ուզբեկստանի միջև վեճի առարկա դարձավ ղեկավար անկախության նվաճման առաջին դարձից:

Չի բացառվում, որ նման հակամարտություններ են տղատում Տաշկենթին և Դուշանբեին, որովհետև Տաջիկստանում այսօր ակտիվորեն իրագործվում է Ռոզուլի ՅԷԿ-ի շինարարության նախագիծը: Իսկ դա բոլորովին դուր չի գալիս Տաշկենթին: Ըստ էության, այդ բախումները մի ինդիկատոր են, որն ասում է, որ եթե ղեկավարները լուրջ չեն մտածում միասնական սեղանի շուրջ բանակցությունների, բոլորը միասին, ապա մոտակա ժամանակներում սարածաբանից ստանալու է դաժանագույն ռեսուրսների համար: Պետությունները, վերջապես, հարկ է որ ընդունեն միմյանցից փոխկախվածությունը և իրենց հնարավորություններն օգտագործեն ոչ միայն իրենց օգտին, այլև հարեալների, որոնք միասնական սեղանի շուրջ բանակցությունների, բոլորը միասին, ապա մոտակա ժամանակներում սարածաբանից ստանալու է դաժանագույն ռեսուրսների համար:

Պետությունները, վերջապես, հարկ է որ ընդունեն միմյանցից փոխկախվածությունը և իրենց հնարավորություններն օգտագործեն ոչ միայն իրենց օգտին, այլև հարեալների, որոնք միասնական սեղանի շուրջ բանակցությունների, բոլորը միասին, ապա մոտակա ժամանակներում սարածաբանից ստանալու է դաժանագույն ռեսուրսների համար:

Ըստ էության դրան է միջավայրում Կենսոճանկան Ասիայի ղեկավարների Միության ստեղծումը, որի ստեղծման հեռանկարներն են ֆնդավորվել վերջին մի քանի տարիներին: Այսօր այն կարող է դառնալ միակ հարթակը բոլոր երկրներին ձեռնարկ կոնսենսուսի փնտրման համար: Իսկ դա, վերջին փառք դարձի իրավիճակի առումով, սկզբի համար հանգում է ջրային-էներգետիկ բալանի խելամիտ համարվելու վերականգնմանը:

բամբակի աճեցման ոլորտում, որը երկրի հիմնական ջուր տրամադրող մասնաբաժնի է: Սակայն կա նաև մեկ սարքերակ՝ ՅԷԿ-երը, որոնք կառուցվում են Ղրղզստանում և, հասկալիս, Տաջիկստանում, կսկսեն մրցակցել Հարավային Ասիայի մեծածավալ էներգիա տրամադրող ռեսուրսների արտադրությանը: Բացի դրանից, Ղազախստանը կարողացել է ղայմանավորվել Ղրղզստանի հետ «դայմանական գնով» էլեկտրաէներգիայի փոխանակության շուրջ: Օգոստոսի Ղրղզստանը Ղազախստանին էներգիա է տալիս, իսկ առհասարակ այն հետ է ստանում: Ընդ որում Ուչ-Կուրգանյան ՅԷԿ-ում ջուր է բաց թողնվում վայրկյանում 350 խոր. մ/վրկ ծավալով Ղազախստանի գյուղատնտեսության համար: Այսինքն, ըստ էության, վերականգնվել է բարեարդի փոխանակման համակարգը՝ ջուր էներգիայի դիմաց: Ղազախստանից էներգիայի վերադարձը ոչ միայն դաժանագույն է Տոկոյանի ջրամբարի համարադասության բարեմաս ծավալը առանձին-ձեռնային շրջաններն անցնելու համար,

զուր» և ստիպված է, ինչպես այստեղ ասում են, խնայելու ամեն մի կաթիլը): Չնայած արեցարի Ուզբեկստանի կողմից Սիրդարիա գետի ղակասող հոսքին, Ղազախստանը հասել է այն բանին, որ Արալյան ծովի իր հյուսիսային կողմը վերականգնվել է: Երկրի հարավային շրջաններում այսօր ակտիվորեն ներդրվում է կաթիլային ոռոգումը: Բացի դրանից, Ղազախստանը կարողացել է ղայմանավորվել Ղրղզստանի հետ «դայմանական գնով» էլեկտրաէներգիայի փոխանակության շուրջ: Օգոստոսի Ղրղզստանը Ղազախստանին էներգիա է տալիս, իսկ առհասարակ այն հետ է ստանում: Ընդ որում Ուչ-Կուրգանյան ՅԷԿ-ում ջուր է բաց թողնվում վայրկյանում 350 խոր. մ/վրկ ծավալով Ղազախստանի գյուղատնտեսության համար: Այսինքն, ըստ էության, վերականգնվել է բարեարդի փոխանակման համակարգը՝ ջուր էներգիայի դիմաց: Ղազախստանից էներգիայի վերադարձը ոչ միայն դաժանագույն է Տոկոյանի ջրամբարի համարադասության բարեմաս ծավալը առանձին-ձեռնային շրջաններն անցնելու համար,

Հասկանալի է, որ չինացի ներդրողներին առավել լավ հեռավորում են հյուսիսամերիկյան, արեւմտեվրոպական և Ասիա-հարավարևելյան ուղղությունները: Միջոցառումները մտնում են անցանց: Bloomberg գործակալությունը իր տեսության մեջ նշում է, որ Չինաստանը իր օտարերկրյա ներդրումների ծավալի ավելացումը կարող է շարունակել լավ այն դեպքում, եթե ի հայտ չգան նոր սահմանափակումներ: Դրա հետ մեկտեղ, ՉՉԳ նախահարձակ ներդրումային ֆաղափականությունից անհանգստացած ԱՄՆ օտարերկրյա ներդրումների հանձնարարությունը արդեն շրջափակել է իր մասնակցությամբ կնքված մի շարք գործարքներ, վկայակոչելով ազգային անվտանգության ռիսկերը: Չինաստանի ներքին շուկայում աճում են երկրորդային այն առնչությամբ, որ յուրանը կարող է արժեզրկվել, և օտարերկրյա ներդրումների ծավալը կարող է կրճատվել: Դրանց հետևանքով արժեքները ձեռքբերումները կդառնան ավելի թանկ և աշխատանքային:

Պ. Բ.

Բաժնու, Անկարան եւ ֆրոնտերը Ալիեւի օգնականի այդ թուրքիս

Ադրբեջանի նախագահի հասարակական-ֆաղափական հարցերի գծով օգնական Ալի Չասանովը օրեր թուրքիս էր: Թուրք լրագրող եւ հրատարակախոս Յըլմազ Ալթընսոյը նրա այցի կադրակցությամբ գրեց, որ բանակցությունները եղել են դժնվակ: «Կամ այնպիսի հարցեր, որոնց մասին ֆաղափական գործիչները բացեիբաց չեն խոսում», ընդգծել էր լրագրողը:

Կում: «Ինչպես գիտեմ, այդ ժամանակներին յուրաքանչյուրի հետ մեծ ունենալ ռազմավարական գործընկերության հարաբերություններ», ասել էր նա:

Չասանովը վերջին երեք տարիներին Ադրբեջանի եւ Ռուսաստանի փոխհարաբերությունները բնութագրելիս օգտագործվում է «ռազմավարական գործընկերություն» բառակապակցությունը, այս կադրակցությամբ նույն է «Ռեզոնանս» գործակալությունը: Բաժնի լրատվամիջոցները Չասանովի այցն անվանեցին «առեղծվածային», ուսուցիչություն դրածուները նրա ոչ այնքան հստակ հայտարարություններին: Թուրքիայի կառավարության մասնակի եւ ինքնուրույն գլխավոր վարչության սնօրեն Մեհմեդ Ակարչի հետ Չասանովի հանդիպման ժամանակ խոսվել է «ռազմավարական ծեսակետից երկկողմ հարաբերությունները խորացնելու, ինչպես նաեւ սարածաբանային գործընթացների, դրսից կառավարվող վստահություն միտումների, այդ թվում կասկածելի գաղափարախոսությունների մեջ երիտասարդության ներհանրումը կանխելու ուղիների մասին»:

Ռուսական «Սու-24»-ի հետ կապված միջադեպից հետո նախագահ Իլհամ Ալիևը իրեն իբրեւ միջոցող էր առաջարկել Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի հաշտեցման գործում, սակայն ի վերջո սկսել էր վարել երկու երկրների միասնական հեռավորության վրա «հավասարակշռություն միտումներ» ֆաղափականություն: Ալիևն իրական դեր խաղացել է արդյոք Մոսկվայի եւ Անկարայի հաշտեցման մեջ՝ դժվար է ասել: Այս առնչությամբ Անկարան հրատարակախոսներն երախտագիտություն է հայտնել Բաժնի եւ Ասանային, իսկ Մոսկվան լռություն է դրսևորել: Փորձագետները կարծում են, որ դա կապված է Ղարաբաղյան խնդրի համաձայնագրի հետ:

Չասանովը ուսուցիչ է Սիրիայի սահմանից ոչ հեռու՝ թուրքական Սուրուչ ֆաղափական օգոստոսի 5-ին սեղի ունեցած ահաբեկչությունը, որի հետեւանով զոհվեցին 32 եւ վիրավորվեցին հարյուրից ավելի անձինք: Այդ ժամանակ Թուրքիան ակ-

տիվ ռազմական գործողություններ էր սկսել «Իսլամական ղեկավարության» եւ ֆրոնտային ղեկավար Ալի օրեհիմ Ադրբեջանում հայտնի ռազմական փորձագետ Ռուզբեհր Ջաֆարովը «Ազադլիգ» թերթին սկսած հարցազրույցում հայտարարեց. «Ըստ երեւոյթին, Ադրբեջանն առայժմ չի շարունակում հայտարարություններ անել «Իսլամական ղեկավարության» եւ PKK-ի դեմ Թուրքիայի ծավալած հակաահաբեկչական դաշնակցության մասին»:

Իրոք, մասնագետների գնահատման համաձայն, Ադրբեջանում գոյություն ունի ֆաղափականադեմոստրացիոն ֆրոնտային կլան, որը հաջողությամբ իջնադարյան կառույցներ է թափանցել մեկ ուրիշ երկրակառույց փոքրամասնության՝ թաթերի հետ մեկտեղ:

Քրդական հարցը առանձնակի կարեւորություն է ստանում այն դեպքում, որ ֆրոնտային գործունեությունը անկասկածաբար է դարձել առաջատար Մերձավոր Արեւելքի եւ մասնավորապես Թուրքիայի ներկայիս բուռն իրադարձություններում: Ի դեպ, 1923 թ. հուլիսի 16-ին Ադրբեջանական ԽՍՀ Կենտրոնական իրաւամասերով ԼՂԻՄ-ի եւ Չայկական ԽՍՀ-ի արանում կազմավորվեց Քրդաստանյան գավառ, որը հայտնի է նաեւ «Կարմիր Քրդաստան» անունով: 1929 թ. օկրուգային բաժանմանն անցնելիս Քրդաստանյան գավառը լուծարվեց, իսկ 1937 թվականին հարավային սահմանների մարմանն էրջանակներում իրականացվեց ամբողջ Անդրկովկասի «անբարեհույս» ֆրոնտի ախոր դեմոյի Միջին Ասիա, սակայն շատ ֆրոնտայինները ներկայացված էին եւ այժմ էլ ներկայացված են Ադրբեջանի ղեկավար կառույցներում: Ղարաբաղյան դաշտագրի ժամանակ

միայն մահմեդական ֆրոնտային օգնեցին Բաժնին, ինչը հանգեցրեց Չայաստանից նրանց արտաքսմանը (*): Միմյուրեւ եզրիները հակամարտության վճարական դաշինքի հանդես եկան Երեւանի օգնին եւ մնացին իրենց սնեւում: Որոշ սեղեկությունների համաձայն, ներկայումս Թուրքիայում չեն բացառում ադրբեջանական եւ թուրքական ֆրոնտային միավորման հնարավորությունը: Պատահական չէ, որ Անկարան սարիներ շարունակ Բաժնից դախանցում է PKK-ն ճանաչել ահաբեկչական կազմակերպություն:

Ինչպես տեսնում ենք, թուրք-ադրբեջանական հարաբերություններում գոյություն ունեն գաղտնաբար ֆնտրվող, բայց իրականում հարցեր ու խնդիրներ: Թուրքիան առաջվա դեպ հայտարարում է, թե հնարավոր ամեն ինչ կանի, որպէսզի «ադրբեջանական սարածներն ազատագրվեն»: Սակայն հնարավոր է, որ Բաժնու եւ Անկարան փորձում են դարաբաղյան «խաղի» մեջ ներառել ինչ-որ նոր աշխարհաֆաղափական սցենար, հիմնվելով Մերձավոր Արեւելքի իրադարձությունների վրա: Գուցէ հենց այդ նպատակով էր Թուրքիա մեկնել Չասանովը, որը խոսում էր «Թուրքիայի դժվարությունների» եւ «Ադրբեջանի աջակցության» մասին, ակնարկելով երկկողմ հարաբերությունների ինչ-որ նոր ուղղություն:

Պ. Բ.

**) Ի դեպ, որոշ ֆրոնտային Չայաստանից դուրս են եկել ադրբեջանցիների հետ, կամուկին, սեղյակ լինելով իրենց մեղսակից գործունեությանը ընդդէմ հայերի: Այսուհանդերձ ֆուրդ ազգությանը դասկանող բազմաթիւ հայաստանցիներ մնացել են երկրում ու դեռ մնում են, առանց դուրս մնալախոսության եւ առանց ենթարկվելու ադրբեջանական հրահրումներին: Ինչ վերաբերում է հայաստանաբնակ եզրիններին, նրանք, ինչպէս միշտ, իրենց զգացել են ինչպէս իրենց սանը, հայերի հետ կողմնադաշնակ վայրը համարելով Չայաստանը: Խմբ.:*

Մոսկուի ճակատամարտը եւ Մերձավոր Արեւելքի մասնաստումը

Երկու տարի առաջ «Իսլամական ղեկավարության» ջիհադիստների ձեռն աւցած իրադարձությունը ֆրոնտային, թուրքական եւ արաբական ոլորտների կցակետում զսնվող այդ բնակավայրի սեղադրության դասճառով կարող է առավել ծեսանել դարձնել Մերձավոր Արեւելքին առնչվող աշխարհաֆաղափական խնդիրները: Ինչպէս National Interest թերթում գրում է մեկնաբան Ռույսան Գոնուլեյը, սղասվում է, որ գործողությունը կլինի երկարատեւ ու ծանր: Առաջին շաբաթների ընթացքում ֆուրդ-իրադարձութեւնի հաջողվեց հասնել որոշակի հաջողությունների: Քրդական «փեւերգա» ջոկաները ֆաղափ ծայրամասերում գրավեցին իսլամիստների դիրքերը, ֆրիսոնեական ստորաբաժանումները ազատագրեցին մի շարք գյուղեր: Նոյեմբերի 1-ին Մոսկուի որոշ մասերում սկսվեցին փողոցային մարտեր: Սա միայն մեկ օրինակ է այն բանի, թե «Իսլամական ղեկավարության» դեմ ինչպէս են համաձայն ուժերով գործում սարքեր ստորաբաժանումների մարտիկներ: Այն աղաղակում է, որ համագործակցությունը կարող է օգտակար լինել էքսիկական եւ կրոնական հակասություններից բզկսվող երկրում:

նելիս: Ի հայտ են գալիս մի ամբողջ շարք խնդիրներ, էթե նկատի ունենանք, որ Մոսկուի համար կոկող բազմազգ ու բազմադավանամ կոալիցիայի սարքերից յուրաքանչյուրն ունի սեփական նպատակներ ու հավակնություններ: Երաները, սուննիները, ֆրիսոնյաները եւ ֆրոնտային միասնական են «Իսլամական ղեկավարության» ոչնչացնելու իրենց ձգտման մեջ, բայց դրանից դուրս ֆիչ ընդհանրություն ունեն: Իսկ Մոսկույն մեծությամբ Իրաքի երկրորդ ֆաղափը, որոշ իմասունք իրենցից ներկայացնում է բաղձալի նպատակ, որի նկատմամբ հավակնություններ ունեն մի շարք կողմեր:

Իրավիճակը բարդացնում է նաեւ Թուրքիայի նախագահ Ռեզեփ Թայիփ Էրդողանը, ով ող-

ղում է, թե Անկարան ղեկ է իրավում ունենա մասնակցելու Մոսկուի զարվման գործողությանը, ինչպէս նաեւ ռազմաբաժնի ավարտից հետո նստելու բանակցությունների սեղանի շուրջը: Էրդողանը վերջերս նաեւ վերակենդանացրեց անցյալ դարասկզբի Ազգային դաշնակցությունը, որտեղ նստել էր, թե Թուրքիան իրեն իրավում է վերադառնում ոչ միայն Մոսկուի, այլեւ Չայկոյի, Իրաքի Զրդասանի, Չայաստանի մեծ մասի եւ մասամբ Բալկանների նկատմամբ: Էրդողանի այդ ֆայլը եւ արած հայտարարությունները հարուցեցին Իրաքի վարչադեմ Չայդեր ալ-Աբադիի զայրոյթը եւ Վաշինգտոնի մտահոգությունը:

Այսպէս կոչված Մեծ Թուրքիայի ստեղծման հեռանկարները

ձեռնու են թուրք գերազայնականներին, որոնց վրա մասամբ հենվում է Էրդողանը, ինչպէս նաեւ վերաբաժանում են սարածաբանի սամհանագծումների ժամանակներից մնացած վեճերը:

«Իսլամական ղեկավարության» եւ դրա «խալիֆայի» հայնսվելը արդեն իսկ կասկածի տակ առավ Մերձավոր Արեւելքում գոյություն ունեցող ղեկավար համակարգը: Եվ հիմա, իսլամիստ գրոհայինների թուլացման դաշնաններում սարածաբանային խաղացողները փորձում են լավագոյն դիրքերը զբաղեցնել աղազային ընդառաջ: Իսկ այն փաստը, որ Էրդողանը հիշեցրեց Ազգային դաշնի մասին, վկայում է, որ կողմերը գիտակցում են սահմանների, ֆաղափների, սարածների անկայուն, հոսուն վիճակը:

Թուրքիան հայտնի է նպատակներով ղայմանների դեմոստրացիոն իր սարածներն ընդլայնելու հակումով, սակայն Անկարան միակը չէ, որ ներկայումս փորձում է աշխարհաֆաղափական իրավիճակից օգտվել՝ սարածային դաշնակցություններ կառուցելու եւ ազդեցություն գործելու համար: Սաղան Չուսեյնի սաղայումից ի վեր Իրանը փորձել է ընդլայնել իր ազդեցությունն արաբական աշխարհում: Թարմ օրինակ է իրաքի ֆրոնտային կողմից Քիրքուքի գրավումը, որին նրանք վաղուց էին

ձգտում, միմյուրեւ սիրիացի ֆրոնտը, գործելով Սիրիայի ժողովրդավարական ուժերի ջոկանների դրոշմներ, ուժեղացրին իրենց վերահսկողությունը Սիրիայի հյուսիսում՝ այնտեղից իսլամիստների արտաքսմանը հետո:

Այդ գործողությունները թեւ կարելի է նախահարձակ եւ ծավալողական համարել, բայց անհրաժեշտ է ֆնտրության առնել ռազմավարական սարածի առումով: Այսօր Մերձավոր Արեւելքում կողմերի միջեւ կաղողիներ գրեթէ չկան, սարածաբանային կարգուկանոնից գրեթէ ոչ ոք չի հավասում, իսկ զեմֆի բաշեցումը եւ ազգայնական ելոյթներն անչափ սարածված են: Երկար ժամանակ սարածաբանի երկրների հիմնական նպատակները եղել են առավելության որոնումը եւ իրական կամ թվացյալ վստահ կանխումը: Զանի դեռ բացված չէն կաղողիներ, սարածներ զավթելու փորձերը եւ դիմակայությունն ընդլայնելու սղառնալիները կարունակվեն:

Մոսկուից իսլամիստների արտաքսումը կարելու ֆայլ է, սակայն կայուն խաղաղության հաստատումը դախանցում է ջանքեր եւ ֆաղափական հնտություն, որոնց միջոցով ղեկ է լուծվեւ Իրաքի եւ ամբողջ սարածաբանի ֆաղափական ու դիվանագիտական դառակսվածության խնդիրները:

Պ. Բ.

Եթե հանդիպեն, ապա նախարարները

Փոխարտգործնախարար Շավարս Զոհարյանը երեկ հայտնել է, որ այս դաշինքի համաձայնագրի նախագահների հանդիպման մասին խոսք չկա եւ չի էլ կարող լինել: Զանգի որ սահմանին հրադադարի ռեժիմը չդադարեցնելով, Վիեննայի եւ Սանկտ Պետերբուրգի դաշինքի միջոցով փաստաբան չհարգելով, Արթուրյանը բանակցությունները դրել է փակուղու մեջ: Զոհարյանը նաեւ նշել է, որ այս դաշինքը, եթե հանդիպեն էլ, ապա միայն երկու երկրների ԱԳ նախարարները:

Ի դեպ, առաջիկա դեկտեմբերի սկզբին Համբուրգում նախատեսվում է ԵԱԶԿ անդամ ղեկավարների ԱԳ նախարարների հանդիպումը, որին մասնակցելու են նաեւ Մինսկի խմբի համանախագահները, այդ թվում՝ ֆրանսիական կողմի նոր համանախագահ Ստեֆան Վիսկոնցին: Հայտնի է, որ համանախագահները հանդիպելու են Հայաստանի եւ Արթուրյանի ԱԳ նախարարների հետ: Ավելին՝ նախատեսվում է, որ համանախագահները կազմակերպելու են Հայաստանի եւ Արթուրյանի արտգործնախարարների հանդիպումը:

Վիսալի Բալասանյանը՝ ԼՂՀ Անվտանգության խորհրդի ֆարսուղար

Արցախի նախագահ Բակո Սահակյանը երեկ հրամանագիր է ստորագրել, որով ԼՂՀ ԱԺ ղեկավար, Արցախի հերոս Վիսալի Բալասանյանը նշանակվել է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Անվտանգության խորհրդի ֆարսուղար:

Այս մասին հայտնում են ԼՂՀ Նախագահի աշխատակազմի տեղեկատվության գլխավոր վարչությունից:

ԼՂՀ Նախագահի ստորագրած մեկ այլ հրամանագրով Վիսալի Զոհարյանը նշանակվել է ԼՂՀ Անվտանգության խորհրդի ֆարսուղարի տեղակալ՝ ազատվելով Անվտանգության խորհրդի ֆարսուղարի պաշտոնից:

Հրապարակային քննարկում նվիրված սիրիահայության հիմնահարցերին

Սոցիալ-դեմոկրատ ՀՀԿ-ի կուսակցության եւ Ռամկավար Ազատական կուսակցության վարչությունները 2016 թ. նոյեմբերի 9-ին, ժամը 12:00-ին, «Անի» հյուրանոցի միջուկային կազմակերպում են հրապարակային համասեղ ֆունկցիոնալ նվիրված սիրիահայության առջև ծառայած մարտիկներին, մասնակցությամբ փորձագետների եւ ղեկավար ու հասարակական իրազեկ մասնագետներին:

Հրավիրվում են բոլոր շահագրգիռ անձինք:

5500 եւ 7500 բողոք խոսելաժամանակը՝ ցանցի ներսում եւ դեղի ՄՏՍ Ռուսաստան

Հասուկ առաջարկ՝ «Viva 5500» եւ «Viva 7500» սարքերակները օգտվողների համար: Մինչեւ 2017թ. փետրվարի 1-ը «Viva 5500» կամ «Viva 7500» սարքերակն ակտիվացնելով՝ համադասարանաբար 5500 եւ 7500 բողոք խոսելաժամանակը հնարավոր կլինի օգտագործել ոչ միայն ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ի ցանցի ներսում, այլ նաեւ դեղի ՄՏՍ Ռուսաստան զանգահարելու համար (77 00 [երկրի կողմ] [հեռախոսահամար]):

«Հաշվի առնելով, որ դեղի Ռուսաստան ուղղությունն ամենադաժնաբարկվածները մեկն է հայաստանյան բաժանորդների օգտին, նախատեսվում է օգտագործել հեռախոսի մասնակցի եւ դյուրին սարքերակով ակտիվելու հնարավորություն», - նշել է ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ի գլխավոր սնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանը:

Մանրամասն տեղեկություններ ստանալու համար կարելի է օգտվել www.mts.am կայքից, զանգահարել 111 անվճար հեռախոսահամարով, հարողորակցվել մեզ հետ «111 օնլայն» ղորակի միջոցով, կամ այցելել մեր սղասարկման կենտրոններից որեւէ մեկը: Մեր նորություններին մշտադէս ծանոթ լինելու համար միացե՛ք մեզ Ֆեյսբուքում <https://www.facebook.com/VivaCellMTSofficialpage>

Բարելավված դայմաններ «Lhgf +» ծառայության համար

Մինչեւ 2017թ. փետրվարի 1-ը ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ի բաժանորդները հնարավորություն ունեն օգտվելու «Lhgf +» ծառայությունից 300 դրամի չափով, նախկին 200-ի փոխարեն:

Հիշեցնենք, որ ծառայությունն ակտիվացնելու համար անհրաժեշտ է ղարզադէս ուղարկել *221# հրահանգը:

Ծառայության ակտիվացման գինը 20 դրամ է: Այն զանձնվում է ծառայության վաճարակային ժամկետի վաճարքին՝ աղասակցվելուց հետո հաշվեկշիռի բաժնի:

վարար զունար լինելու դեղմուն: Հաշվեկշիռն բավարար զունար չլինելու դեղմուն այն զանձնվում է հաշվի վրա զունարի հերթական մուտքագումնից հետո:

Ի դեղ, ծառայության դիմաց զունարը կարելի է վճարել նաեւ «Փողանցում» ծառայության միջոցով ստացված զունարի հաշվին:

Հաշվեկշիռը սուուգելու համար անհրաժեշտ է ուղարկել *122# հրահանգը:

Մանրամասն տեղեկություններ ստանալու համար կարելի է օգտվել www.mts.am կայքից, զանգահարել 111 անվճար հեռախոսահամարով, հարողորակցվել մեզ հետ «111 օնլայն» ղորակի միջոցով, կամ այցելել մեր սղասարկման կենտրոններից որեւէ մեկը: Մեր նորություններին մշտադէս ծանոթ լինելու համար միացե՛ք մեզ Ֆեյսբուքում <https://www.facebook.com/VivaCellMTSofficialpage>

ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ը սկսել է iPhone 7-ի վաճառքը

ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ը սկսում է iPhone 7 սմարթֆոնի վաճառքը, որն առայժմ կարելի է զնել բացառադէս Արցիեսի 4/1 սղասարկման կենտրոնում: Սմարթֆոնի գինը 439 900 դրամ է:

Ցանկության դեղմուն հեռախոսը կարելի է ձեռք բերել նաեւ աղաղիլ:

«Մեր ընկերությունը շարունակում է իր բաժանորդներին առաջարկել ամենամորարարական աղարաններն ու ծառայությունները: Այս օրերի ամենադաժնաբարկված սմարթֆոններից մեկը՝ iPhone 7-ը, այժմ կարելի է ձեռք բերել ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ում: Սա եւս մեկ հիանաղի աղիք է վայելելու ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ի զերարազ 4G ցանցի հնարավորությունները», - ասել է ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ի գլխավոր սնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանը:

Մանրամասն տեղեկություններ ստանալու համար կարելի է օգտվել www.mts.am կայքից, զանգահարել 111 անվճար հեռախոսահամարով, հարողորակցվել մեզ հետ «111 օնլայն» ղորակի միջոցով, կամ այցելել մեր սղասարկման կենտրոններից որեւէ մեկը: Մեր նորություններին մշտադէս ծանոթ լինելու համար միացե՛ք մեզ Ֆեյսբուքում <https://www.facebook.com/VivaCellMTSofficialpage>

ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ը ներկայացնում է ՄոբիԴրամի բջջային հավելվածը

ՄոբիԴրամն առաջարկում է առցանց միկրովարկավորում՝ առաջին անգամ Հայաստանում

ՄոբիԴրամը՝ ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ի դուստր ընկերությունը, շարունակում է հարմարավէս ծառայություններ ներկայացնել իր համախորդներին: Առաջարկվում է բջջային հավելված iOS եւ Android հեռախոսների համար, ինչի շնորհիվ հաճախորդը հնարավորություն կունենա ՄոբիԴրամի հաշիվը կառավարել եւ ընկերության բոլոր ծառայություններից օգտվել՝ բջջային սարքի միջոցով:

ՄոբիԴրամը հանդէս եկավ լավ նորությամբ: Առաջին անգամ Հայաստանում ՄոբիԴրամն ընձեռում է նաեւ միկրովարկեր ստանալու հնարավորություն՝ սկսած 5000 (հինգ հազար) ՀՀ դրամից, որի ձեւակերպումը կարելի է անել ցանկացած վայրից՝ առցանց, ցանկացած օր, ցանկացած ժամի՝ առանց գրավի կամ երաշխիքի: Ծառայության դիմաց կզանձվի օրավճար:

Հաճախորդներին նոր գործիք առաջարկելու ՄոբիԴրամի մոտեցումը նղասակ ունի բարելավել սղասարկման ոլորտը, կրճատել ժամանակի անհարկի կորուստը եւ վարկավորման հնարավորությունը հասանելի դարձնել ֆինանսական սահմանափակ միջոցներ ունեցողներին: Ծրագիրը կյանքի է կոչվել Հայաստանում առաջին լիցենզավորված միկրոֆինանսական կազմակերպության՝ «Սեֆ Ինստեյնեյնլ ՈՒՎԿ» ՍՊ ընկերության հետ համագործակցության արդյունքում:

«Լինելով ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ի դուստր ընկերություն՝ ՄոբիԴրամը եւս առաջնորդվում է «լայն հնարավորություններ՝ հաճախորդին»

սկզբունքով: Դա ենթադրում է բարձրակարգ սղասարկում եւ նոր գործիքների սրամաղրում: Հարմարավէս եւ ձկուն լուծումներով՝ մենք ժամանակ առ ժամանակ ընդլայնում ենք հաճախորդին առաջարկվող ծառայությունների ցանկը: Արդյունքում, բջջայինը ոչ միայն կարող կամ էլեկտրոնային հուսալի վճարմիջոց է, այլեւ միկրովարկեր ստանալու լուրջ գործիք: Ստեղծված են ղարզ ընթացակարգեր՝ հաճախորդի ժամանակն ու միջոցները խնայելու համար», - ասել է ՎիվաՄեյ-ՄՏՍ-ի գլխավոր սնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանը:

Միկրովարկավորման ծառայությունից կարող են օգտվել ՄոբիԴրամի «Պրեմիում» հաճախորդները: Այս գործիքից օգտվելու համար ստեղծվել է վարկի ձեւակերպման ղարզ ընթացակարգ:

Սուտ գործելով ՄոբիԴրամի բջջային հավելվածի միկրովարկեր բաժնի «Ընթացիկ վարկեր» ենթաբաժնի՝ հաճախորդը կարող է ընտրել իր համար նախընտրելի չափի վարկի զու-

մարը, ծանոթանալ «Սեֆ» կազմակերպության (Վարկավորման ընդհանուր դրույքներ եւ դայմաններ) փաստաթղթին, սեղմել «Դիմել» կոճակը եւ 5 րոպե սղասել միկրովարկի հաստատման վերաբերյալ ծանուցմանը՝ SMS հարողորագրության կամ էլեկտրոնային փոստի, եւ/կամ ՄոբիԴրամի անձնական էղի միջոցով: Վարկավորման հայտը հաստատվելուց հետո, նա ղարսավոր է սուուգել իր անհատական թերթիկում լրացված սվալները եւ հաստատել վարկի ընդունումը:

Ի դեղ, վարկի հայտ հնարավոր է ուղարկել նաեւ անձնական վեբ էղից՝ <https://login.mobidram.am/> հասցեից:

Վարկի հաստատման կամ մերժման մասին որոշումը կայացնում է «Սեֆ Ինստեյնեյնլ ՈՒՎԿ» ընկերությունը: Հարցերի դեղմուն անհրաժեշտ է դիմել ընկերության տեղեկասու՝ (374 10) 20 28 22 հեռախոսահամարով:

ՄոբիԴրամի «Պրեմիում» հաճախորդը իր էլեկտրոնային հաշվին փոխանցված միկրովարկը կարող է կանխիկացնել ընկերության 24 մասնաձկուղից որեւէ մեկում եւ/կամ կատարել կոմունալ, բյուջէսային վճարումներ, առցանց զնումներ, վճարել ալկոնկայանաշեղի, ձանաղարհային տերթեկության իրավախախտումների եւ այլ ծախսերի դիմաց:

Վարկը սրամաղրվում է առավելագույնը մեկ տարով: Միկրովարկը մարելուց հետո, ցանկության դեղմուն, նույն հաճախորդը կարող է ներկայացնել վարկավորման նոր հայտ:

ՄոբիԴրամի ծառայությունների ցանկն անընդմեջ ընդլայնվում է:

Ձավակցություն

ՈՒՎԿ Կենտրոնական վարչությունը խորադէս ցավակցում է կուսակցության Եղեգնաձորի ակումբի ասեմադէս, նույն ֆաղափ նորընտիր ավազանու անդամ Արսաշ Այվազյանին, իր սիրելի հոր՝

Ռաֆիկ Այվազյանի մահվան կաղակցությամբ:

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Հրասարկութեան Իտ շարի Հիմնաղի եւ հրասարկիչ «ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ

Երեւան 0010, Հանրադէսութեան 47

e-mail: azg@azg.am, azg2@arminco.com

www.azg.am

Գլխաղոր խմբագիր 3ԱՎՈՐ ԱԻՏԻՉԵՆԱՆ հեռ. 060 271117

Հավակաղաղի (գոլակաղ) հեռ. 582960, 060 271112

Լրագողների սեւեակ հեռ. 060 271118

Համակաղաչ. ծառայութիւն հեռ. 060 271115

Շուրջօրեայ լրահաղ ծառայութիւն հեռ. 060 271114, 010 529353

Համակաղաչային շարունակը՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի միլիթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատղումները սղագիր մասնակի միջոցով, նաղիոնեռաստեւութեանը կամ համացանցով, առանց խմբագրութեան գրաղոր համաձայնութեան խասի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաղումնի մասին օրէննի: Նիլթերը չեն գրաղսուղում ու չեն վերաղարձում:

Գ. տաղով յղղաձները գոլակաղային են, որոնց բոլակաղակութեան համար խմբագրութիւնը ղասաղիանասութիւն չի կղում: «AZG» Weekly Editor-in-chief H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010